

1947. IX. 17.

Szabó Lajos (a továbbiakban *Sz. L.*): A halmazelmélet a tetszés-szerintiségre megy vissza. Diagnózisunk szerint ez patológikus tetszés-szerintiség.

Itt szuperatomizmusról van szó, bábeli igényről: a halmazelmélet atomizmusokból akarja levezetni a világ megértését. Halmazok halmaza. A semmiből megérteni a világot.

Wittgenstein: Die Welt ist die Gesamtheit von Tatsachen und nicht der Dingen. (A világ tények összessége és nem a dolgoké.)

Evvel szemben még d'Alembert is: Die Welt ist eine Tatsache und eine Wahrheit. (A világ egy tény és egy igazság.)

Ha minden dolog abszolút különböző, nem tudok megkülönböztetni. Csak akkor tudok megkülönböztetni, ha a különbözőségek is különböznek. A különbségek különbsége már mennyiség. (Két „nagyság” mint különbség mennyiségileg különbözik.)

Nincs pusztán mennyiségi különbség: az minőségi is. (Kék foltok.)

Hány „különbségek különbségét” tudok megkülönböztetni – ennek megfelelően jön létre a piramis, csúcs, sor, rangsor. Rangsor: a minőség és kvantitás összefüggése, a különbségek különbsége.

Különbség, hatás, ok, erő, mozgás...

Bíró Endre (a továbbiakban: *B. E.*): Nem volna lehetséges a kozmikus sugárzás mérése, ha nem tudnám a kozmikus sugárzás nélküli teret előállítani. (Méréstechnikai abszurdum.)

Sz. L.: A fizika nem tudja az erő és ok közötti összefüggést meghatározni, mert kiszakította tágabb összefüggéséből. (Nietzsche: Wille zur Macht; az erő mint végső ok.)

Az axiomatikus gondolkodás matematikai gondolkodás.

Amikor azt kérdezem, mi a matematika, a „mi” a lényegre vonatkozó kérdés.

A „minden”-re vonatkozólag vannak külön kvalifikált tapasztalataim. A „véges” egy akció eredménye, annyit jelent, hogy „figyelek”! Ha megnevezek egy tárgyat: figyelek, értékelek.

Hamann: A pulzusunkban benne van az időtéoria.

Matematika, logika és nyelv kapcsolata.

Matematikai kapcsolat van hiány és ellentmondás között.

A nyelv maradék nélkül matematika – ezt kell bizonyítani.

Minden logika matézis, ha a nyelv maga minden mozzanatában megfelelő szintű egyetemes matézis.

Ezután nyugodtan vezethetünk le minden matematikát a nyelvből.

Sok mindenre akarják visszavezetni a matematikát. Minden jelzés matematikai karakterű. A nyelv és a rámutatás a konkrét rangsor... A nyelv minden szavát és mondatfelépítését mint matematikai összefüggést kell megértenünk.

Jelzés, mutató, rangsor. A sor folytatása értékelméleti irányban: szám, név és alak (Gestaltqualität); szám, név és íz.

A szám leszűkített név. Arányuk olyan, mint mozgás és változás aránya, mint mennyiség és minőségé.

A szám ízkaraktere egy számnál sem hiányzik. Figyelni arra, ami benne individuális. Minden szám különbözik: névben, számban és ízben.

Rákérdés: mi a szám? Mi a funkciója, értéke, eredete? Nem választjuk el hatásaitól, tulajdonságaitól. Akkor tudom a szám Ding an sich karakterét felbontani, ha egyenrangúak közé állítom. Nehéz megtalálni, amivel a szám összehasonlítható; hinduk: névvel és ízzel.

Tiltakozás van a matematikának a nyelvvel és a lételmélettel való kapcsolatba hozása ellen. Abszurdumnak látszik, hogy a nyelv tisztán matematikai karakterű. Ezért ki kell elemezni a nyelv matematikai tulajdonságait. Ez részletesebb munka lesz: sor, sorrend, fokozás, főnév és melléknév megkülönböztetése, lényeges és lényegtelen megkülönböztetése, egymás-mellésorolás, összeadás, törés, osztás...

A műveletek permanenciája.

Az osztás mint a technikai gondolkozás alapfunkciója.

Kontrollkérdés: van-e olyan eleme a nyelvnek, amelynek nincsen matematikai karaktere!?

Beszélgetés matematikusokkal a dialektika és a matematika összefüggéséről. A vonal fogalma a matematikusok számára elemi szükséglet. A centrum, a kör és a középpont fogalma is.

Nem a matematikai empiriából jutunk el a centrum fogalmához, hanem a törzsközösség centrumából: evvel mérjük a többit.

„A megszerzés-fogalom mint a termelés kezdete.”

Ha emberről beszélünk, beszélő emberről beszéljünk. A nyelv létezése és az ember létezése egy momentum. A matematika az emberrel van adva.

A matematika egy termelési ág a termelésen belül; nem nő ki a termelésből.

A matematikát abból a világból vettük, ahol az ember és a környezete nincs szétválasztva.

A matematika hasznos absztrakció, hasznos keresztmetszet.

Egyiptomi bizonyítás: „Nézd meg, és látod!” Az empiria mint bizonyítás. A közvetlen tapasztalás és a deduktív bizonyítás. Indukció és dedukció dialektikus viszonya.

1947. IX. 19.

Kotányi Attila (a továbbiakban *K. A.*): Mit tudunk jelrendszernek, nyelvnek, közvetítőnek látni?

(Beszéd – természetes és mesterséges nyelvek különböző fejlettségi fokokon –; magasan ritmizált nyelv; vers. Írások – írástörténet... gyorsírás... hangfelvétel? Rajz: festészet, szobrászat, fényképészet, építészet. – Zene: ének, hangszeres zene, tánc, koreográfia. – Technizált nyelvek: kémiai szerkezeti képletek, chiffre-k... Matematikai-logikai jelrendszerek a geometriától az axiómatikáig. Hang-, kéz-, zászló-vészjelek, valutarendszer...)

Sz. L.: Mi az, ami nem jel, ami nem eszköz, ami nem közvetítő? Könnyen látható az útjelző jeljellege... nehezebben magáé az út... még nehezebben fogható fel egy autó jelnek... és még nehezebben az ember. – Az autósoknak jel a ház is: tilos és veszedelmes nekimenni.

A termelési folyamatok tervekkel, szellemi hangsúlyú nyelveléssel, jelesítéssel, szerszámossal kezdődnek. Értékelés és mértékelés; mértékkészítés, nyelvalkotás. Természetesen növekszik az, hogy miben értelmes megegyezni. A termelés összes további fázisa a jelenségvilágban van, összes terméke jelkarakterű: eszköz.

Eszköz–cél, jel–jelzett.

Mérés – jelzés – képzés – mutató – összefüggés.

Mi a kép, és mi a forma? Arány és funkció.

Minden jel, ami nem végcél, hanem továbbmutat. A jel a mozgás és értelem funkcionális közvetítőállomása. Ha azt mondjuk egy tervrajzra: jel, többesszámban kell mondanunk; jelorganizmus.

Robinson vasfazekat lát; számára a főzés szempontjából nem jelez semmit, csak vasdarab, viszont jelzi Robinson Robinson-állapotát.

Mértékelés – értékelés – jelzés: ugyanannak a különböző mozzanatai.

Kant: az embert nem szabad csak eszköznek tekinteni. Az embert egyetlen, teológiai szempontból lehet, szabad és kell eszköznek mondani: az egészre vonatkozólag, az Isten kezében. Ez nem mond többet, mint hogy „én nem vagyok a világmindenség”.

Jel–kép–hasonlat kapcsolata a közvetlen tapasztalással. A nyelv hasonlatokkal dolgozik: minden hangrezdülés hasonlat. Ha azt követelem: „ne beszéljünk hasonlatokban”, akkor azt követelem, hogy ne beszéljünk kontrollálatlan hasonlatokban.

A jelet, képet, hasonlatot, arányt, funkciót csak akkor tudom használni, ha a szubjektív, közvetlen tapasztalásból, az érzékenységből való kikristályosodásuk pillanatában tudom őket megragadni.

A jel mindig differenciákat mutat. Az érzékenység szempontjából: öröm és szenvedés! Öröm: hasonlóság – szenvedés: különbözőség, ellenkezés. A közvetlen tapasztalásban adott irány: az öröm terjedékeny, mert eredetileg egyetemes... az evidencia-élmény az örömből születik. A közösséghez tartozók örömeinek egymást fokozó interferenciája. A perverzió korlátozza magát, az öröm nem bírja ki, hogy korlátozzák. A patológus, a narkotikus tendenciálisan korlátozza az örömet.

A jel a megoldásra mutat, az egészre, a létezőre, az értelemre. Jel: differencia: egész: létező: értelem.

Nem lehet hozzáfogni az állítások és állításrendszerek sorrendesítéséhez, amíg nem tudom ugrásosan végigjárni az egész kört.

Rendszerezni annyit jelent, mint forrásaira visszavezetni.

Az eredményeket támadjuk és nem támadjuk.

Halmazelméleti tanulmányunk célját egy tudományelméleti kérdéssel is megfogalmazhatjuk: Teljesen lehetetlen az, hogy a centrumba helyezett ellentmondássorozat gátolni fogja a tudományt?

Alapkérdéseink:

1. Mi a matézis? Az egész tudományelmélet mozgósítása! A matematikára irányuló kérdést elhelyezni ebben a kérdésben: mi a tudomány?
2. Hogyan kapcsolódik logika, matematika és nyelv identifikációs kérdése a többi logikai eredményhez: az etika, esztétika és logika analíziséhez?

Mi a tudomány funkciója eredeti vagy torzult formájában?

A logikai funkció mint esztétikai és etikai magatartásunk váltópontja. Matematika és logika egymást áthatottsága.

Kalmár tiltakozott az esztétikai motívum (ismétlésnélküliség) túlkomolyanvétele ellen. Ez a matematika lélektelen gépesítésének, pusztá eszközzé degradálásának jele... az eszköz fejünk fölé nő, valami, aminek lényege az, hogy nem önmagáért van, aminek lényege az, hogy eszköz. A matematika Püthagorásznál egyetemes lételmélet. Közvetlen kapcsolata volt a művészettel, és az európai technika kezdetét jelentette. Matematika mint harmónia, mint a szférák zenéje...

A démokritoszi atomisztikus gondolat és a püthagoreizmus összefüggése: az atomizmus a magától értetődővé vált püthagoreizmusból indult ki: az atomok egymáshoz való számszerű arányaiból.

Az atomisztikus gondolat pozitív szerepe: a természet vizsgálatára, tovább-bontásra vezetett. Az atomisztikus gondolat reakciós szerepe: az oszthatatlan atom-elképzelés, az a gondolattagadás, hogy a dologi létsomócskák felosztása lehetetlen. Heisenberg is áldozatnak veszi a létsomócskák fixa-ideájának feladását. Püthagoreus idealizmus, Démokritosz püthagoreizmusa. Mai kettőség: hullámelmélet és korpuszculák.

Freycinet: Mi karakterizálja a mai természettudományt? Megfigyelés, kísérlet, matematikai analízis, hipotézisalkotás. Ostwald: A hipotézis gondolati kísérlet.

A mérésben a megfigyelés, kísérlet és matematika egyek. A kísérlet nem próbálgatás, hanem mérés. A kísérletben és a megfigyelésben is benne van a matézis. A három mozzanat részt vesz egymásban. A megfigyelés a mérleg nyelvének megfigyelése, latolgatása annak, hogy mire figyeljek... s ha adva van a figyelemnek egy köre, mindig újra felmerül ezen belül a kérdés, hogy mire figyeljek? Ha a kísérletben nincs matematika, nem kísérlet.

Mindent leírni csak kiértékelve lehet, különben kása.

Teóriaalkotás, hipotézisalkotás, a hipotézis igazolása. Mit értünk igazoláson?

Az igazolt hipotézis a mérleg eredménye.

A megfigyelés hipotézisbe ágyazott. Hogy a hipotézis igazolása hogyan megy végbe, azt kell tagolni.

Kísérlet – osztás – hasonlat – közvetlen tapasztalás.

Az osztás a matematika alapfunkciója: ebből le lehet vezetni a többi. Divide et impera: ez a technika. Az emberi aktivitás alapképlete: osztok. „Spaltung des Einheitlichen...” (az egységes hasítása...) A szakadás a funkció. Ha az osztást nevezem a primérnek, akkor ez az aktivitás az egészre irányul, aminek osztódottsága vagyok, s így az egységre irányultságtól lesz primér.

Divide individue et impera! Ez a teljes képlet. Az oszt, aki relatíve oszthatatlan. Oszteni csak túlerővel lehet.

A hasonlat, ha jó, akkor egzakt, abban az értelemben, hogy arányokat határoz meg, egy bizonyos szférának a mértékével mérve.

Nyelv és matézis egysége: a szó értelméhez hozzátartozik a hangkomplexum. A nyelv és a gondolkodás azonosítása ellen az szokott lenni az érv, hogy ugyanazt a gondolatot, fogalmat másféle hangcsoportokkal fejezik ki a különböző nyelvek, sőt még egy nyelven belül is! Ám a szó, a kép, a nyelv a közvetlen tapasztalásból ered: a különbözően hangzó hangcsoportokkal nem ugyanazt a fogalmat és nem ugyanazt a gondolatot fejezik ki a különböző nyelvcsaládok, hanem különbözőt is gondolnak!

Egy szó közösre szerkesztésénél az egész mindenséget kell áttekintenünk.

Az elnevezések különböző tapasztalati alapokból pattannak ki: zsellérek, tudósok, vidékiek stb. egy nyelven nem értik egymást! Nagyon is megfogható ez a meg-nem-értés.

A hasonlat a névadásnál születik. Az új, a született megnevezése eredetéről és a tőle való megkülönböztetéssel.

A hasonlatnak lényegében egzaktnak kell lennie. Az egzaktság-követelmény: aránykövetelmény, aránymeghatározás.

A differenciálszámítás analizéséből: az az eredmény pontos, amelyik a nekem szükséges értékhatárok között van.

A hasonlóság az arányok azonossága. Az azonosság tökéletes hasonlóság. Az azonosság totális arányegyenlőség. Egzaktság: céljaimhoz arányosság.

Arány és hasonlóság viszonya megfelel identitás és egyenlőség viszonyának.

Romboló pontosságigény: a végső atom keresése, a teljes összefüggéstelenségre és elhatárolásra irányuló vágy.

Az összes arányt keressük, mert ez a tagolható pontosság, a tagolható eljárás. Az arányok metszéspontja!

Novalis: Az ember metafora.

K. A.: A matematikai problémákat a beszéd nyelvén fogalmazták meg, és minden esetben megfogalmazhatók ma is.

A beszéd nyelvén történő kérdés-megfogalmazásban benne kell lennie a matematikai megoldásnak. (Kérdés és felelet komplementer viszonya miatt.)

A mi matematika-meghatározásunkból levezethetőnek kell lennie a többinek is.

1947. IX. 23.

Sz. L.: A halmazelmélet kritikája az atomizmus kritikája. A bizonyítás visszavezetést, átvezetést és mérést jelent egy szélesebb és biztosítottabb skálára.

Matematika és nyelv teljes áthatottsága: visszavezetés egy szélesebb alapra. A nyelvre visszavezetni a matematikát. A nyelv a szélesebb skála, a dzsungelszerűen rendezetlen matézis; de nem annyira rendezetlen, mint ahogyan képzelik.

Amikor a nyelvet vizsgálni kezdjük a matematika szempontjából, akkor kidolgozott eredmények kínálóznak, amelyekkel eddig nem tudtak mit kezdeni. Ha vállalkozunk a feladat elvégzésére, megelevenednek a könyvtárakban porosodó kísérletek.

A nyelv mint jelorganizmus. Dialektika mint a dialógus mozzanata (Platón, Szókratész).

Carnap és a modern pozitivizmus látja és megkísérli nyelv és logika összefüggését kimutatni, de megerősíti a konvencionálizmust, mert azt állítja, hogy csak logikai-nyelvi problémák vannak; a logikai-metafizikai problémák is csak logikai-nyelvi problémák; a logika csak nyelv. (Ezt csak azért állíthatják, mert a nyelvet nem analizálják. Metafizikailag nem érintett! A metafizikai problémák destrukciója.)

A halmazelmélet az atomizmus radikális végiggondolása.

Elkülönített elemek összefogása halmazzá: mindkét művelet ellentmondásos. Az ellentmondások kapcsolata.

A legjobban biztosított eredményekkel szemben is fel lehet tenni a kérdést: nem lehetne-e az eredményeket az alapvető ellentmondások kiküszöbölésével tisztábban körülhatárolni, ill. nem kellene-e az eredmények érvényességi körét szűkebbre vonni?

Az atomizmus radikális kritikájánál vagyunk a halmazelmélettel kapcsolatban.

A halmaz fogalma vezessen el a paradoxonokig és ellentmondásokig.

Annak a célnak a szempontjából, amire a halmazelmélet létrejött (a matematika matematikai vagy logikai megalapozása), el lehet-e tekinteni attól a más szempontból figyelmen kívül hagyható körülménytől, hogy részeket nem tudok egymástól abszolúte elkülöníteni? Ha ettől eltekintünk, abszolút ellentmondást vezetünk be. Ezek a mindenütt másutt elhanyagolható mennyiségek itt, ahol a matematika logikai megalapozásáról van szó, hirtelen döntővé nőnek, és éppen szándékom miatt elhanyagolhatatlanná válnak. Amennyire csak képes vagyok, itt semmit el ne hanyagoljak; öntudatlanul semmit el ne hanyagoljak!

Bíró: A matematika a minimális létösszefüggések tudománya is – tehát itt a megalapozási szándékot magát korrumpálja ez a másutt árnyalatnyi elhanyagolás! A matematika még nem volt elég egzak, a halmazelmélet pedig arra vállalkozott, hogy biztos alapot teremtsen. Itt nem lehet nem egzaknak lenni.

Létezik: ez annyit jelent, hogy hasonló és különböző. Az elem, létmozzanat: gondolati konstrukció. Az, hogy mennyiben hasonló és mennyiben különböző, egyenértékű azzal, hogy elem, létmozzanat. Ha elhanyagolom a létezésnek a létezéssel egyenértékű *szerkezetét* (hasonlóság–különbözés), minden mérhetetlenné válik. – Abszolút tér!

Kopernikusz detronizálta az embert. Az ember a semmiben létezik.

Robbanó karakterű, masszív ellentmondásokat konstruálok a különözés és hasonlóság elhanyagolásával.

Mínthogy gondolati szférában lejátszódó mozzanatról (megalapozásról) van szó, tehát a hasonlóság–különbözésnél nem lényegtelenebbről, mint az „egzisztencia” kérdéséről van egyben szó.

A kiindulópont – elemek elkülönítése és összefogása – abszolút problematikussá tehető. A gondolati és más elemek szétválasztása nehéz... lehetetlen – és összefogásuknál ugyanazok a nehézségek, mint a szétválasztásuknál: pl. nincs a pontoknak ellenállásuk!

Azt akarom, hogy külön legyenek: és külön vannak! Én akarom, hogy együtt legyenek: és együtt vannak. Ez mágikus funkció, modern nyelven a k a r a t i funkció.

A pont akarati tény. A halmaz akarati tény.

A matematikusok tiltakoznak az ellen, hogy a pont akarati tény, mert így önkényt, szubjektivitást vezetünk be a matematikába. Ez érvényes akkor, ha az önkény nem különböztethető meg az akarattól. Az akarat közösségi tény.

Az akarati tény annyi mint dinamikus!

A pont kiugrik a halmazból, ha az elkülönítést dinamikusan hajtottam végre, de az egybefogást nem. Nem egyenletes az analízis, amíg nem akarati az egybefogó aktus is. (Megrázom a fát és elfelejtem, hogy a hulló gyümölcsöt fel is kellene fogni.) Egy bizonyos síkon dologiasítottuk az elkülönítést és az egybefogást, s ez ezen a síkon eredményre vezetett. Magasabb síkon viszont kiugranak a pontok.

A halmazelmélet Platón *Parmenidész*-dialógusához hasonló kísérlet arra, hogy tudjam, mire vezetnek az ellentmondások.

Igaz az, hogy a matematikusok számolni tudnak az ellentmondásokkal. Imaginárius és irracionális szám.

Alapvető szempontjaink a halmazelmélet vizsgálatánál:

1. Itt nincsenek elhanyagolható mennyiségek.
2. A pont realitás, amely közösségileg, szellemileg–pszichológiailag leírható.

A halmazelméletben is sikerült bizonyos mértékig operációs szabályokba oldani az ellentmondásokat... Számbavesszük a nagyságrendi azonosságból adódó problémákat (hogy nem lehet elhanyagolni a különbségek különbségét) és azt, hogy egy pont szellemi-közösségi realitás, s minden tulajdonságát leírhatom, ha nincs tabuszerűen letiltva a további analízis.

Az osztás a progresszív magatartás, de ha Kant módjára határt szabok neki, ha abból indulok ki, hogy csak az atomig oszthatok, ez maga az ellentmondás.

Marx: Hegel megáll a porosz államnál a dialektikával. Forradalmak, ahol elvi megállást parancsolnak. Görcsös megállás, félelem, halálfélelem. A megállás mint halálfélelem.

Hérakleitosz-karikatúra: ugyanabba a folyóba nemcsak kétszer nem lehet belelépni, hanem egyszer sem. – Tényleg félelmetes, ha egy helyen sem lehet megállni.

Arisztotelész: Bizonyos kérdéseket nem lehet továbbkérdezni, mert elvész a kérdés értelme. Kérdések regressus in infinitum-a.

A dinamikus középmező a gondolkozás és tapasztalás egysége: így már minden kérdést tovább lehet kérdezni!

Definíciók, légvonalas megoldások sikertelenek, mert kördefiníciókkal kell körüljárunk legalább egyszer az egész intellektuális glóbuszt. Abban a pillanatban, amikor egy generáció körbejárta, s emlékezetében megőrizte, akkor lehet továbbmenni. Marad-e kérdése, mikor körüljárta, ez a döntő! (A gyerek körülkérdezi a világot, rasztert kap róla, s ha marad további kérdése, akkor lökésszerűen fejlődik. Kristálytan: lökésszerű kristályosodás.)

Lask szerint a filozófiának van logikája. – A logikának is van logikája? – Tautologikus ténymegállapítások sora következik, ha így megyek tovább. Ellenben, ha megállapítom a fehérről, hogy fehér, azután újra körüljáró a földet, és ezután mondom valamire, hogy „fehér”, beleértve és -építve minden analízisemet, akkor már produktív a ténymegállapítás.

Dingler: A tudomány a természetnek az az eszköze, amellyel uralmat nyer az ember felett.

Szó van elemről, halmazról, fogalomról. Ennél a három pontnál aktuális a „bedeutungsfreie Zeichen” (jelentés nélküli jel) vizsgálata.

A fogalom az absztrakt, nem jelző jel. A „fogalom” fogalma a jel nélküli jelzés, a jelentés nélküli jel. Függetleníti a jelet a jelzéstől. Ennek egy változata: a szó csak jelöli a fogalmat. A logisztika törekvése az, hogy kikapcsolja az emberi nyelvet. De minden közlés jelekkel dolgozik. Tehát a kérdést csak odébb toltá, de semmit nem oldott meg. Elbagatelizálják, hogy a jelek értelmét, jelentését egyszer egy nyelven le kell írni.

A szó feltételezi a másik személyt. Ha rossz a fülem, akkor annak megfelelően rossz a hangsúlyom. Az egyén nem magányos. Ahhoz, hogy azt mondjam, amit én akarok, nem tudom magamat másképpen leírni, mint ennek a belső közösségnek egy centrumát.

Kant kriticizmusához: Megismerőképeségem pozitív értékelése az egyetlen lehetősége annak, hogy továbbmenjek. Ne destruáljam magam előre! Úgy kezdek el cselekedni, hogy leütöm magamat, úgy megyek fölfelé, hogy lezuhanok?

A fogalomban az a tendencia jelentkezik, hogy a nemzeti nyelvektől és jelentésrétegektől el tudjak tekinteni. A fogalom nem a nyelvtől, hanem a nyelvrétegektől akar relatíve függetlenedni.

Áttekintés: látni a különbözők hasonlóságát (közelemlékezés, összekötőgörbék, a figyelem holdudvara).

A matematikát nem lehet a logikára visszavezetni, hogyha az első lépésnél, a legfontosabbnál ellentmondás van.

A „szintetikus gondolkozás” abszurduma, hogy a különbözőket csak különbözőknek veszi. Kissé különbözik: erősen hasonlít.

A konkrét paradoxonokat a halmaz alapdefiníciójára visszavezetni.

Mi az önmagára alkalmazás szerkezeti produktivitása? (regressus in infinitum – tovább-bomló ellentmondások – mélyülő ellentmondások...)

1947. IX. 27.

Sz. L.: 1. Jelelemzés. 2. Operációk elemzése.

A jelelemzés a tudományelmélet és a kultúrfilozófia elemzésével párhuzamos.

Nyelv, logika, matézis, axiomatika, közvetlen tapasztalás: a valóság keresztmetszetei, molekuláris, sejtyszerű elemei.

Nyelv és logika szoros kapcsolata a nyelv és a gondolkodás szoros összefüggését jelenti; szétszakításuk a közvetlen tapasztalás alapján éppen olyan lehetetlen, mint valóság és jelenség szétszakítása.

Heidegger (sajátos pozitivista): A „fenomén” annyit jelent: „zeigt sich selbst” (megmutatkozik). A szó maga kifejezi valóság és jelenség szétszakíthatatlan egységét.

Nietzsche és Lenin variációi:

Nietzsche: Miután mindent feloldottunk jelenségekben, csak a jelenséget vesszük tudomásul, és akkor a másik, a mögötte álló valóság-fogalom fölöslegessé válik, és megszűnik a kettősség!

Leninnél ugyanez a gondolat: az abszolút és relatív különbségének relativitása. (Leninnél ez nincs szervesen beépítve, mert nincs teljes filozófiai koncepciója. Filozófiai feljegyzései főleg Hegelhez írt jegyzetekből állnak. A marxi metodikát építi tovább. Rendszeres annyiban, hogy támadja azt a marxizmust, amelyik nem a metodikából indul ki. A megismerés abszolút, eleven; ezt a hérakleitoszi gondolatot is megpróbálja aktuális módszertanba átfordítani.)

Ha valóság és jel egységéről van szó, a természetes és mesterséges jel kérdéséhez jutunk. Minden eredeti jel maga a létezés, és tulajdonképpen azt a kérdést kell megvizsgálnunk, hogy a valóság milyen mozzanatai válnak jelzőfunkciókká?

A jelzőfunkció többrétűen közösségi: egy személyen belül (magam számára adok és fogadok jeleket) és embertársaim felé (jelek mások számára és jelfogás másoktól).

A valóság olyan mozzanatai válnak jelzőfunkciókká (a létmozzanatoknak azok a tulajdonságai válnak jellé), amelyek lényeges alkotó mozzanatai a valóságnak és amelyeknek egy adott síkon megvan a maximális, egyetemes közösségi karakterük.

A jelnek láthatónak, egyetemesnek, közösen gondolhatónak kell lennie!

Ismeretesek az ok és okság, továbbá a megismerő és megismert paradoxonai. A kauzalitás és megismerés paradoxonait egyszerűen levezethetjük és dedukálhatjuk az előbbi gondolat figyelembe-nem-vételéből. A létezés és jelzés relativitásának és közösségi karakterének figyelembe-nem-vételéből.

Kísérleti definícióként: *létezés és jelzés relativitása, közösségi és egyetemes karaktere: ez az emberi nyelv definíciója.*

A matematikai nyelv jelentőségét egy metszetből úgy fogalmazhatjuk meg, hogy azokat az operációkat, amelyeket a valóságban (a szűkebb, materiális értelmezésben vett „valóság”-ban) el kell végeznünk, elvégezhetjük a matematikai nyelvben.

A matematikai alapoperáció az osztás. A valóságban elvégzendő osztások elvégezhetők a kialakult matematikai terminológiában. – Ha a szűkebb értelemben vett valóságot mint hálót idézzük magunk elé, akkor a matematikai-logikai nyelv ugyanolyan gazdagon kötött háló, lehetőség az osztás elvégzésére, kontrollra és leképzésre. Formulierbarkeit (formulázhatóság).

K. A.: Milyen kérdések fogalmazhatók, formulázhatók meg egy nyelvben?

Sz. L.: Valóság és jelenség egységes felfogása azért ütközött még tudományos ellenállásba, mert a nyers empirizmus önkényessége kísértett. Szigorú empirizmussal és a vele egybeeső axiomatikus–logikus gondolkodással kimutatható jelenség és valóság egybeesése.

Azért indulunk ki az osztásból, mert van mit osztani, mert az egységesből indulunk ki. Szempont kérdése, hogy az osztásból vagy az egységből indulunk ki; de nem lehet

egyszerűbből kiindulni, mint egységnek és szakadásnak ebből a komplexitásából. Philón: az Egységes hasadása és ellentmondó részeinek megismerése.

Bense: Vor aller Wissenschaft liegt das Wissen. (A tudás előbb van minden tudománynál.)
Pozitivisták számára a rendszeres áttekintés lehetetlen; a metodika és a metodika tárgya végig kettő marad, a metodika csak program.

Kunszt György (a továbbiakban *K. Gy.*): Nietzsche: „jó és rossz értékítéletek.” – Ézsaiás: „Jaj azoknak, akik a gonoszt jónak mondják és a jót gonosznak.” (5, 20)

Ebner: létező és nem-létező értékítéletek. – Parmenidész: A létezőt létezőnek, a nem-létezőt nem-létezőnek kell tekinteni.

Pál: „Semmi sem tisztátalan önmagában: hanem bármi annak tisztátalan, aki tisztátalannak tartja.” (Róm. 14, 14) – Máté: „Jó fa jó gyümölcsöt, rossz fa rossz gyümölcsöt terem.” (7, 17)

Nem állnak-e ellentmondásban és nem gyengítik-e egymást páronként ezek a megnyilatkozások?

Sz. L.: A létezésnek, az általunk megismert létezésnek fokai vannak, relativálhatjuk, mennyiségi különbségeket adhatunk meg a létezésben... Illetékes egészekben mérve... mérhetjük összemérhető perspektíva-szélességekben... t'

Csak az egyetlen misztérium kisugárzását ismerjük el. Minden kérdés visszavezethető egy ellentmondásra... az Atman-gondolatra, arra, hogy „das bist du Schvetaketu” (ez vagy te, Shvetaketu), és létezik külön a világmindenség... ez a paradoxon!

Az idézett kijelentések az értékelés útjának két szélét jelzik... értékelő mozgásunkat belülről mértékelik, mint két szélső érték... bármilyen szűk úton kétoldalt megtámaszt, határol, szélső-értékel. Az értékelő realitás maximális feszültségét jelentik az idézett kijelentések; jelzik, hogy létértékelésem és a lét engem-értékelése elválaszthatatlanok, jelzik, hogy az értékelés teljes szabadsága és biztonsága egyidejű.

Nietzsche: Hogy bírnám ki, hogy nem vagyok Isten, ha Isten van? Ez a paradoxon – ateista feszültségben. Mindig megfogalmazható úgy a kérdés, az egyetlen misztériumra vonatkozó kérdés, hogy megoldhatatlanná válik. Nem csoda. Abból indulunk ki, hogy szűkebben nem megoldható.

A megismerés maga határt jelent. A mélységben való megismerésnek semmi akadályja nincs.

A megismerés is egy funkció, egy lépés a megszűnt kontaktus fokozatos vagy forradalmi helyreállítására.

Minden határt, amit felfedezünk, felhasználjuk a felrobbantására. A megismerés a határok átlépése... és akkor új határookra bukkanunk. Paradoxon: minél előbbre megyek, annál több és tágabb a határ. Csak erről van szó.

Az ismeretelméleti és kauzalitás-problémák abból származnak, hogy a jel születését nem veszik figyelembe. Pedig az közvetlenül az egyetlen misztériumra mutat.

Ha a jelzésfunkciót tagadjuk, a kizsákmányolás, hazugság és erőszak egzakt alapjánál, közösségi alapjánál és elégséges okánál vagyunk. Akkor az is kérdéses, hogy van-e művészet? építőművészet lehetséges-e? lehetséges-e ma?

A kettősség feszültségét nem zárja ki a hármas feszültség. A kettős feszültség nem oldódik fel és nem szűnik meg.

Ősmisztérium – nyelv – logika.

Reális osztás és oszthatóság: az osztáshoz reális fizikai és szellemi értelemben vett erő kell!
Halmazelmélet: elkülönítésnél egy erő latbavetéséről van szó.

K. A.: Egy ok latbavetéséről is...

Sz. L.: Áthatás, áthatatóság és osztás kölcsönfogalmak. Az osztás és oszthatóság kérdésénél megragadható a kontinuum és a végtelen problémája.

K. Gy.: Az osztás vagy az „egység tartása” a primer?

Sz. L.: *Az egységet nem kell tartanom, mert az egység tart engem.* Az egység segítségével oszthatok. Az egységre és a legkevésbé megosztottra támaszkodva osztani és törni. A legszellemibb cselekvés cselekvés-voltát mint passzivitást felfogni... az én aktivitásom nem aktivitás... semmim sincs, szellemi tulajdonom sincsen... *Abban a pillanatban passzivitás, mihelyst az aktivitásra egy magasabb mértéket fogadok el.*

K. A.: Keressétek először az Isten országát: ez minden keresés mintája, modellje, otthona, ősképe... minden keresés ebben keresés.

Sz. L.: A nyelv definíciójához: létezés és jelzés hogyan relatív?

A természetes jel képe a nyom. A keresés kiindulása a nyom. Mi a nyom? Hogyan keletkezik a nyom? Ennek megvan a törvénye: *a m i k e m é n y e b b e n k a r c o l*, az hagy nyomot!

Ez a kapcsolata a – kvalifikált – létezésnek és a jelzésnek.

Ebből felépíthető a természettudomány.

Nem kell megállapodnom abban, hogy mi a jel; az összekarcolódók és az észrevevő szerkezete meghatározza!

Ő maga, a létezés adja a jelet.

Észrevevő és jeladó relációja határozza meg, hogy mi a nyom!

Ebner: Létezés és nem-létezés értékelés kérdése.

Hogy mi válik jellé, az érzékenységünk nívójától függ.

Ami nyom egy rókának és minden kutyának a fűben, az nem nyom nekem.

A jel egy adott síkon jelenik meg: ez a nyelv közösségi karaktere.

Nincs az önkényre bízva, hogy mi minek a jele. Szó–gondolat.

Sok jele van annak, hogy egy állat elfutott, egy ember arra ment... egy közet növényzetet mutat.

Adva van érzékenységünk egy foka, ebben válnak jelekké a létezők. Ha érzékenységünket metszik, akkor tudjuk őket jelekként felfogni. – Jelzések, amiket a centrumok és az elitek fognak fel.

A legegyetemesebb az a jel, ami szó! Bogdanov (Lenin-ellenfél): A szó az „allorganisierende Funktion” (egyetemes szervező funkció). Az élő nyelv a valóság összes metszetének köre, amiből a speciális metszetek kiindulnak. A nyelv karaktere a létezés és jelzés szétszakíthatatlansága: ez a tipikus a nyelvben, ennek maximális foka a nyelv.

Az embert nem lehet nyelv nélkül élőnek tekinteni.

Egy realitásról annyira tudok, amennyire a környezetéről tudok, illetve amennyire ő maga is környezet. – Összehasonlítás – egymás mellé sorolás.

A „sötét metafizikai törekvések” (pl. a Kabbala) minden egyes szónak és hangnak saját irányt tulajdonítanak.

Jel és jelzett (létezés és jelzés) kapcsolata megromlott és fellazult, nem pedig „egyre tökéletesebb jeleink vannak.” A jelzés, amelyik távolodik a létezőtől...

Vö. Zóhár (I/75b): *Die Macht der Einheit und die Verwirrung der Sprachen. Missbrauch der Weisheit und ihre Wiedererweckung.*

„Und es sprach Gott: ‘Siehe, *ein* Volk und *eine* Sprache allen.’ Weil alle noch eine Einheit bilden und dadurch in ihren Handlungen Erfolg haben, müssen die Wesen der höheren Stufen nach ihren verschiedenen Regionen sich sondern – und ebenso auch die unteren Wesen. So heißt es denn: ‘Und Gott zerstreute sie von dort.’ Fragst du aber: weshalb wurde ihre Sprache verwirrt? – Weil sie alle in der heiligen Sprache redeten, welche ihnen helfende Kräfte brachte.

Denn an dem Werke und Worte des Mundes haftet die Macht, dem Streben des Herzens die Richtung zu geben, und auf diese Weise vermochten sie höheren Beistand zu erwecken für den Bau, den sie errichten wollten. Darum wurde ihre Sprache verwirrt, damit ihr Wille nicht Macht gewinnen könne durch die heilige Sprache. Als sie die Sprache gewechselt hatten, konnten sie in ihren Handlungen keinen Erfolg haben. Denn siehe: was die Unteren in der heiligen Sprache sprechen, das verstehen die oberen Wesensscharen und geben ihnen Beistand, denn eine andere Sprache verstehen sie nicht. Darum, als sich ihre Sprache verwirrte, war auch ihre Macht dahin, und so heißt es sogleich: ‘Sie hörten auf, die Stadt zu bauen’, denn ihre Kraft war gebrochen und sie vermochten nicht mehr nach ihrem Willen zu schaffen.”

(Az egység hatalma és a nyelvek összezavarása. Visszaélés a bölcsességgel és a bölcsesség újraélesztése.

És szólt Isten: „Íme egy nép, és egy a nyelve mindnyájuknak.” Egységet alkotnak, ezért bármihez fognak, sikerül nekik. Külön kell tehát válnia a magasabb fokokhoz tartozó lényeknek, különböző régióiknak megfelelően, és külön kell válnia az alacsonyabb lényeknek is. Ezért mondja az Írás: „És Isten szétszórta őket onnan.” De miért zavarták össze nyelvüket? – kérdezed. Mert mindannyian a szent nyelven beszéltek, és segítő erőt merítettek belőle. Mert a száj művében és szavában hatalom van arra, hogy irányt adjon a szív törekvésének; így képesek voltak magasabb segítséget nyerni ahhoz, amit építeni akartak. Azért zavarták össze nyelvüket, nehogy akarataik hatalmat nyerjen a szent nyelv által. Amint megváltozott a nyelvük, már nem sikerülhetett, amit tenni akartak. Mert tudjad: amit az alul levők a szent nyelven mondanak, azt a felső lények seregei megértik, abban segítségükre sietnek, más nyelvet viszont nem értenek. Miután összezavarodott a nyelvük, nyomban elvesztették hatalmukat és „abbahagyták a város építését”, mert erejük megtört, és képtelenek voltak akarataik szerint alkotni.)

K. A.: Vulgáris halmazelméleti paradoxon-példa feloldása.

„Mindenkit borotváljon meg, aki nem borotválja meg önmagát!” Végrehajthatatlan. Úgy látszik, hogy egy parancs hangzott el. Nem. Két ellentmondó parancs egyszerre: 1. borotválja meg magát, 2. ne borotválja meg magát. A két parancs azért hangzik egynek, mert a „mindenkit” szóhoz egyszerre hozzászámolom önmagát és nem számolom hozzá. Egyszerre: mindenkit – ne mindenkit!

Halmazelméleti paradoxonok forrása:

1. Önmagát mint elemet tartalmazó halmaz.
2. Önmagát mint elemet nem tartalmazó halmaz.

Mindkét állításnak közös háttere és premisszája az a feltevés, hogy „önmagát mint elemet tartalmazhatja”. A pozitív állítást is csak az abszurditáson keresztül, saját képére teremtve tudja megmutatni.

Az „önmagam tartalmazni”, „önmagamnak eleme lenni”, ill. közös nevezőjükön: „önmagamban önmagam” két ellentmondó ítéletet rejt:

- önmagam = önmagam,
önmagam $\neq$ önmagam.

A halmaz a mindenség összes elemétől különbözik; attól is, amit magában foglal: önmagától is különbözik. A halmaz nem halmaz.

Sz. L.: A halmaz a kisebb–nagyobb, az arányok tagadása. A számról ne beszéljünk... *Kicsi és nagy nincs, csak kisebbedés és nagyobbodás van.*

Kicsi és nagy önmagától nem érthető: a kicsinyedés és nagyobbodás az egész szempontjából érthető... közeledés–távolodás... a nagyobbodás *az egésznek akarja!!!*

Közeledés–távolodás: ez az észrevétel... a tapasztalásnál vagyunk, a jelezhetőségnél!

A létmozzanatok egymás számára jelzők, és jelzők az észrevevőnek, az egyetemes jelrendszerre törekvőnek.

- K. A.:* A kontinuum-kérdés kikapcsolhatatlan. A természetes számsor is érthetetlen lesz nélküle, mert nincs, ami a számokat „összekösse”, nincs miben részesedniük, különbözniük, arányban állniuk...
- Sz. L.:* A tudományok a középben kezdik, nem vizsgálják az előzményeket és következményeket, ezért ütik fel folytonosan, minden lépésnél a fejüket az ellentmondásokból származó kérdések. Tiltakozás az előzmények és következmények ellen.
Meg kell tudnunk érteni, hogy valaki miért téved, és azt is meg kell látni, hogy a tévedésével hogyan érhet el eredményt. „A tévedése ellenére” ér el eredményt. Az ellentmondó hibaforrások kiegyenlítik egymást. (Komplementer mérések! Ellentmondó hibaforrások kikutatása; metodika!!! Hibakeresés!) Ellentmondás az is, hogy a tévedésből eredmény születik.
- K. A.:* Az ellentmondások megmaradásának elvét kiegészíti az ellentmondások megszűnésének elve. Az ellentmondásrendszerekben is csak úgy maradnak fenn az ellentmondások, ha állandóan egymásra vonatkoztatom őket. (Ezt végzi a nyelv! Az uralkodó nyelvhasználat!) Ha nem figyelek, nem ér el az ellentmondás horizontján túlról érkező segítség: a szeretet.

1947. IX. 30.

Kapcsolódó magyarázatok a jelanalízishez

Sz. L.: A nem-létezőt elnevezték térnek, s ez később magától értetődővé vált.

A szobát azért veszem észre, mert a lámpa megvilágítja; a lámpát pedig azért, mert a szoba van: így jelzők egymás számára a létezők.

A figyelem tere egy konkrét egész; soha sincsen semmi más adva számunkra, mint a figyelem tere.

K. A.: Elsősorban azért veszek észre valamit, mert van, és mert vagyok.

Sz. L.: A lét a lét számára jel: relativitásuk. A létezőnek a létezésben való szerepe határozza meg, hogy jellé válik-e?

Organikus az a jelrendszer, amelyik magának a létezőnek az elágazódásaiból származik... s ennek specializálódásai vannak. A létezésből organikusán nőtt, született jel...

B. E.: Lehet-e értelmetlen jelrendszert csinálni?

Sz. L.: A halmazproblémáról van szó.

A „jel” szóban benne van az, hogy két értelmes lény nélkül nem lehet jelezni.

K. A.: A létező értelmessége!

Sz. L.: „Én ezt így látom, mások úgy...” Az ismeretelméleti szubjektivizmust gátlás nélkül tovább kell vinni! A valóság minden egyes mozzanata így viselkedik: tisztán s z u b j e k t í v e ... Ez nem speciálisan emberi „gyengeség”. A létezők a maguk módján viselkednek. *Minden szubjektív, szubjektíven viselkedik, tehát nyugodtan kereshetünk törvényszerűséget.*

A szubjektív szóval függ össze a nihilista anarchiától való félelem. „Nekem ez jó, nekem az jó... nekem most ez jó, holnap más...” Ma és holnap között törvényszerű összefüggést tudok felfedezni: *ami szubjektív, az nem anarchikus, hanem törvényszerű.* A törvény szubjektív! Szubjektivitás – változás. Ez annyit jelent, hogy statikus formulával nem ragadható meg.

Az objektivitás-hit posztulátumai, hogy a valóság

1. van,
2. semleges, Ding an sich, részösszefüggés,
3. kívülem van.

Ez az objektivitás-hit minden kultúrában és minden civilizációban megjelent. Konstrukció. Hátterében a „puszta”, tulajdonság nélküli létező feltételezése van. Minden tapasztalatunkkal ellenkezik ez a feltevés.

Az „objektív” szót megtarthatjuk, mint a tárgy, a szemlélt, a szemlélőhöz kapcsolt szemlélt jelét. A valódi objektivitás p á n s z u b j e k t í v i z m u s t jelent; ez az önkény minden lehetőségét kikapcsolja.

Minden a maga módján létezik – nem létezhet más módján! Ez az i d e n t i t á s megjelenése gazdag formában.

Közös értékelésre akkor nem juthatunk, ha a másik nem akarja, ha burkoltan vagy nyíltan szabotálja az értékelést, a szándékot, a közösséget.

„Nem akarja az egyetértést...”? Nem túlzott ez?... Nem tudja, mert nincs diszponálva, vagy... Ha nincs diszponálva, az is azt jelenti, hogy nem akarja, mert nem készült fel; az egyetértés feltételeit nem teljesíti.

B. E.: Ha bizonyos kísérletek nem sikerültek, akkor „nem akarták, hogy sikerüljön”? – Tehát egy kísérlet sikertelensége nem bizonyít?

Sz. L.: Abból kell kiindulni, hogy a kérdést, amit tisztázni kell, tisztázni lehet. Ez az általános logikai és emberi kiindulópont. Megvizsgáljuk a tudományos vitákat a jelenkorban és a múltban. A tiltakozások jól megfoghatók. Bele se mennek a kérdésbe. Adva van egy megoldás, és mégsem arról beszélnek; nem arról a témáról beszélnek. Nem két teória áll egymással szemben. Ha valaki egy teóriával szemben, ill. egy teóriáról mást tud állítani, akkor már elfogadta, sőt túlnőtte a szembenállót. – Olyat utasítanak el, amit nem ismernek. – Súlyos okai vannak ennek: a másiknál lesz a hatalom és tekintély, ő lesz a mértékadó és nem én! Nem érti a szembenálló nézetet – és nagyon jól érti.

A meg-nem-értés és szembe-nem-kerülés eleve biztosítása: csak beszél és nem hallgat. Monologikus szituáció. A hallgatás előfeltétel, felkészülés, előkészítés.

K. A.: A hallgatás mint az akarat forrása. Meghallgatás és összeccsiszolódás: összeillés, egyetértés. „Nem akar”, ez a merevebb, anyagi világban azt jelenti: nem illik össze, nem fér bele, nem fedí, kisebb, nagyobb. Itt feltételezve van az összeillés követelménye.

Sz. L.: A „ráhagyás”, a nem-reagálás... (a valóság *egymás* számára jelző mozzanatai). Ráhagyni addig lehet, amíg nem vagyok illetékes. A ráhagyás egyetértésnek, szelídségnek, szeretetnek látszik: alázat címén kivonom magamat a döntés alól; ez annyit jelent, hogy ott, ahol valaki bajban van, kivonom magamat a döntés alól, cserbenhagyom.

Az eddigi jelanalízisek eredménye így formulázható:

A létezés a létezés jele.

Hogyan lehetséges ez? Ehhez logikailag az egységes bizonyos szakadozottsága és elágazódottsága szükséges. Ennek a szakadozottságnak két iránya van:

1. személy és személy szakadozottsága,
2. személy és tárgy relatív szakadozottsága.

Azt kell megvizsgáljunk, hogy a létezés a létezés jele, és hogy a jelzés természetesen alakul ki a létezés szerkezetéből, belső dinamikájából.

A jelzés és létezés relativitása szigorú keresztülvitele a kauzalitásnak.

Ad halmazelmélet: kauzalitás mint a hatás folytonossága, másrészt az okok keresése a cselekvésnél. A cselekvés értelmét akkor biztosítjuk, ha visszakövetjük a létezést és jelzést egészen elágazódásukig és egységükig. Amennyiben nem követjük vissza, cselekedeteink értelmetlenné válnak.

Buddhista nihilizmus: dolgok és jelek! Ebből minden nihilizmus és ellentmondás szervesen következik.

Figyelemmel követtük a *démokritoszi atom-gondolat* keletkezését, tudatos ellentmondásait és mai hatását. Tudatosan magában foglalja a *paradoxont*: a nem-létező létezik! *Eklekticismusa* támaszkodik a püthagoreizmusra. Az atomok arányai, számszerű viszonyai jelentik tulajdonságaikat. Ma is aktuálisan él, hat és sugárzik a démokritoszi atomizmus sajátos kettőssége.

A *platonisztikus idealizmusnak* is megvan ez a kettőssége.

1. A platonizmus szellemi és püthagoreus.
2. Az önálló ideák viszonylag függetlenednek az egész valóságtól és értékeléstől. A tárgy, az objektum, a szemlélt önállósodott, és önállósodott az idea, pedig ő a szemlélttel áthatott szemlélet, a figyelem perspektívája, az Anblick.

A nihilista konstrukció eleve megoldhatatlan problémát állít fel. A materializmus és idealizmus nihilizmusba és szkepticizmusba torkollik.

A *püthagoreus tanításból* csak töredékek maradtak ránk. A töredékekből is kirajzolódó szellemi alaptétel: minden dolog lényege a szám. – Amennyire a töredékekből meg lehet ítélni, a szám fogalmába beleérthetjük az arányt és a harmóniát. – A szám és a mennyiség leírásának még sincs nyoma, pedig fennáll a definiálás követelménye. Igaz, hogy *az alapvető ősjelenséget leírni nem lehet, csak rámutatni!* De az ősjelenséget *létezés és jelzés ősi elágazódásáig kell visszakövetni!!!*

Történelmi példáink nem cáfolják ezt a lehetőséget: a hinduk név–szám–alak hármas egységét tanították. *Mérni és tükrözni kell a számot, valami vele egyenrangú és más árnyalatú különbözővel.*

Lehetséges olyan ember-, élet- és világlátás, amelyik a valóságnak egy metafizikai tételbe való beleszorítását el tudja kerülni, mégis beszél a valóságról, szívesen, emberien, létezésbeli szerepünket meghatározóan.

Még azt a kérdést is fel kell tenni, hogy mi a szám?! Nem elvileg lehetetlen.

K. A.: Mik a nehézségek?

Sz. L.: A legritkábbak a matematikai-logikai kérdéseket megközelítő előretörések, mert a matematikai-logikai precizitás és módszeresség a gondolkozás mintaképeként szerepel. A határozott koncentráció ezekre a kérdésekre elég magányos szigeteket jelent: Cusa, Pascal, Leibniz, Descartes... ezeknek a gondolkodóknak nemcsak programjuk volt a matematikai szigorúság, hanem aktivitássá is vált náluk.

A matematikai misztika is elég ritka. (Kabbala, püthagoreizmus, indiaiak, kínaiak.) Felújításaik számmisztifikációs játékokká válnak.

Kettős szituáció: 1. a matematikai gondolkozás őrzi legtovább a kapcsolatát a filozófiával, metafizikával és vallással; 2. ő szakad el tőlük a leghamarabb.

Ma: szórványos visszakapcsolások vallási problémákhoz és elemi erővel filozófiai problémákhoz. A súlyosabb matematikai kérdéseknél, a matematika áttekintését követelő matematikai kérdéseknél nem lehet kitérni a filozófiai kérdések elől.

Irtózás – bizonytalanság – bizonyításkövetelmény – matematikatörténet.

Nem akarja? Nem tudja?

A nem-tudás visszavezetése a nem-akarásra. A krisztusi követelmény: a nem-akarást visszavezetni a nem-tudásra. Ezt csak akkor tehetem meg, hogyha a nem-akarástól nem érzem magam támadva... „Nem tudjátok, mit cselekesztek”... (Kegyelem.)

A nem-akarás, nem-tudás két oldala: kegyetlenség és szeretet.

Nem tud, nem lát, nem tud akarni. Az akaratot kell tudni akarni (Ady).

B. E.: Az Isten nem gondolja az emberről, hogy a tiszta, izolált bűnt akarja.

Sz. L.: Ha kimondjuk ezt a szót: Isten, nem térhetünk ki az elől a gondolat elől, hogy az Isten gondol és mit gondol.

K. A.: Gondolkozom: az akaratom mögé lépek.

Sz. L.: Tábor: Akkor nem vagyok monologikus, ha azokra a személyes forráspontokra reflektálok, amelyekből a másik elmondja azt, amit el kellett mondania.

Szemléltető és szemlélt, jel és létező, valóság és idea, lét és kép, lét és erő, személy és közösség, létező és létező, jel és jel, valóság és jelenség, én és a valóság, én és a mindenség, létező és tulajdonság, egy és sok, egész és rész szétszakításának, ennek a dualizmusnak az a

következménye, hogy a *valóságos, élt értékelés rögtön a feje tetejére áll!!!* A másik, a tőlem független lesz a primér, ez lesz a „valóság”, az „igazság”.

Ha elválasztok és elszakítok, tudnom kell azt, hogy én csináltam, hogy következményeivel számolni tudjak. – A szétválasztás feltételeit tudnom kell.

Ha alacsonyabb életérdekeim érvényesülnek a magasabbak felett, akkor ez a felejtés (elszakítás–elfelejtés). Az emlékezettel élő élet tettem és helyzetem észben tartását követeli. Ha el akarok menni a város végére, nem felejtetem el, hogy Szabó Lajos vagyok. Mert ha elfelejtem, az az örület.

K. A.: A mást-mint-eddig-csinálás, az új lépés, az új irány, az átváltás és átváltozás beidegzett tudást kíván (a szétválasztás feltétele!). Az otthon elhagyása; otthontágítás; Standort, saját terület, bázis, metodikai tudás, változni tudás, Omnia mea maecum porto... (mindenemet magammal hordom). Objektivitás–megkülönböztetés–elnevezés–tapasztalat.

B. E.: Szigorúan akkor nem mondhatom erre a lámpára, hogy ez lámpa... hiszen „én vagyok a lámpa”... s ha ezt mondom, akkor egyszzerűen örült vagyok.

Sz. L.: Nem. Amit általánosan „én”-nek neveznek, az sokrétű (közelség és idegenség); avval különböző módon azonosítom magam. Olyan belső ellenállásaim vannak az „én” bizonyos rétegeit „én”-nek tekinteni, mint az említett lámpával szemben...

Hol vagyok „én”? Ki az, aki cselekszik? Kell és lehet mindig visszakövetkeztetnem amögé, aki cselekszik... ez regressus in infinitum követelmény... de mindig meg kellett és meg kell tennünk ezt az interpolációt.

B. E.: Ebben a folytonos hátralépésben élni maga a pokol!

Sz. L.: Ez a mennyország. Ez a gödéli sor alapja.

B. E.: Ez akkor mennyország, ha valamihez közeledem.

Sz. L.: Ezt nem lehet hipotetikusan állítani.

Ha alacsonyabb életérdekeim betokosodtak a magasabbakkal szemben, akkor a koncentrált, öntudatban felfokozott magasrendű perceimből nem a feldolgozó és otthonosan biztosított emlékezésbe lépek vissza és vonulok vissza, hanem a holnap motorikus tennivalói szállnak meg.

K. A.: *Válaszútszerű ellentétes tendenciákat jelent (mérőeszközként használható) ember és ember között* (abban a kérdésben, hogy az életet követelő élet, az én-transzparencia folytonos követelménye mennyország-e vagy pokol?) *a kinyilatkoztatáshoz való viszonya.* A cselekvés regressus in infinitum szerkezetét nem veheti senki nem-tudomásul, mert minden cselekedetében evvel áll szemben, minden szembenállásában a kinyilatkoztatással, evvel a mértékelő kérdéssel (viszony-kérdéssel) áll szemben: *Mennyire ismersz? Mennyire ismersz el?* Nem időnként és nem cselekedeteimtől külön állok szemben evvel a „kérdéssel”, amit most úgy látok, hogy valóságtagadásunk megtestesül és cselekedeteinket belülről gátolja, lefogja. Selbst-Widerstand. (Önmagában ellenállás).

B. E.: Ha hiszek abban, hogy a koncentrált, telt, örömmel telő keresésből, hallgatásból, figyelésből való kiesésem kényszerű szünet, akkor nem pokol az állandó hátralépés, legmagasabbnak ismert értékeim állandó átértékelése...

Sz. L.: Lefelé- és visszalépés – életirigység – ressentiment.

K. A.: Mennyi mindent nem csinálunk! Például nem törünk követ.

Sz. L.: Finom példa: Thomas Mann: Tonio Kröger; aki zenész, itt van otthon, de irigyli a másikat, aki nem művész: a polgárt. Művész és polgár-nosztalgija van. – Boldogság megállapítása: le akarom szögezni, már nem akarom odaadni magamat a valóságnak, visszanézek, meg akarom állítani az időt, félek, hogy nem jön vissza.

1947. X. 3.

Sz. L.: Az egész számokat nem lehet az alapfunkciók nélkül tárgyalni.

Kettő nincs, a kettő absztrakció. Osztottunk és megálltunk. Az összeadás fikatív: nem tudom őket összeadni. Nem lesznek egyek, csak bizonyos mértékben. Hogy két megolvasztott és összeöntött fém milyen mértékben válik eggyé, azt képlettel ki lehet fejezni.

K. A.: Az összeadás: növekedés, „egyesítés”, oldhatóság, olvashatóság. Egyneműek összeadhatók, különeműeket közös nevezőre kell hozni (főlhevítés); a különbözőzés mint az összeadás akadálya. Szorzás: ismételt összeadás.

K. Gy.: Az összeadás pozitív értelmezése? (Tervezésben: leképzés!)

Sz. L.: Az eddigi jel- és operáció-elemzések összefoglaló kísérlete (gondoljunk *kutatás–létezés–matézis* kapcsolatára):

Az egységes teoretikus magatartás a kutatás. Ezt az alapmozdulatot kísérletileg így lehet definiálni: *keressük az osztópontokat!!* (Az osztás primátusa és a kutató életforma.) Az osztópontok azok, ahol a valóság megtámadható, törhető, szakítható a bennünk lévő impulzusoknak és szükségleteknek megfelelően.

Ezeknek az osztópontoknak a kikeresése egy immanens teleológia, egy immanens *arányosság*: az arány jelen van az osztásnál, mert egy vonalat osztunk, és egy arány szerepel az osztóerőnél, önmagunk szerkezeténél is. Szubjektív erőarányaink határozzák meg az osztó szándékot és osztó cselekedetet.

A kutatás osztás és matézis.

A kutatás osztófunkció.

Elemi arányviszonyok fellépése: megfelelő vagy meg nem felelő arányok kérdése, hogy a fejszét a megfelelő pontra helyezem-e.

Kutatás – osztás – kísérlet – hasonlat – mérték – jel.

A kísérlet bevezetése; Lavoisier, mérleg.

Az osztásnál szükségképpen arányról van szó. Arány, analógia, hasonlat. Hasonlat (hasonlóság): az egyes létmozzanatokban fellépő azonosságmenyiség. (Hasonlítani, összehasonlítani, rendezni, kutatni, osztani, kiválasztani, értékelni.)

Kísérlet, matézis és megfigyelés axiomatikus, egymást támogató egymásba-folyása.

Hasonlat – arány – egyenlőség (a háromszög belső élete). A hasonlóságot véglegesen úgy tudjuk meghatározni, mint egyes létmozzanatokban és viszonylatokban fellépő azonosságmenyiséget. (L. *A hit logikája*.)

Kutatás és osztás egymásban-léte, és a hasonlóság (és az ebből derivált fogalmak) identitástartalma.

Minden bizonyítás és levezetés szorosabb kapcsolatba jutás magával az eredeti kutatással. Ennek megfelelően az ellentmondás-mentesség nem formállogikai jelenség, hanem a konkrét kutatás organikus része.

Itt két ellentétes tendenciával kell számolni. Számolni kell

1. a logikai-matematikai törekvésekkel az ellentmondások kiküszöbölésére;
2. a dialektikus módszer felismerésszerű törekvésével, amely az ellentmondásosságot lényegében kiküszöbölhetetlennek és csak újra és újra feloldandónak tartja.

Hogy e között a két ellentétes posztulátum között arány alakuljon ki és megfogható legyen, tudnunk kell, hogy *a felmerülő ellentmondásoknak melyik a mindenkor számunkra megragadható legmélyebb pontja.*

Egy ilyen legmélyebb pont és utolsó láncszem az *alaplételek és az egész számok* komplexuma. Ebből indultak ki az intuicionisták, mint végső intuitív alaplételek.

Ideiglenes összefoglalás:

Az axiomatikus kutatások továbbfejlesztéséből kiderül, hogy a legabsztraktabb axiomatikus kiindulási pontok egyszerűen nem választhatók el egzisztenciális problémáktól, a közvetlen tapasztalástól és általában mindattól, amit úgy mondanak, hogy az „élet gazdagságának problémái.”

Az, hogy időről időre viszonylag el lehet tekinteni ezektől a problémáktól, csak annyit jelent, hogy a valóság és élettapasztalat egy múltbelileg adott forrásából elég hosszú ideig lehet táplálkozni és az adott anyagból szellemileg technizálni; azon a kereten belül, amelyben egy kutató-generáció számára valóság és élettapasztalat (ez az életgazdagság) magától értetődővé vált.

A számokkal úgy dolgozunk, mint tőlünk idegen dolgokkal. Le kell fejtenünk a számokról és a számolásról az eldologiasított karaktert.

Leopold Ziegler az *Apollons letzte Epiphanie*-ban vorwissenschaftliches Denkennek (tudomány előtti gondolkodásnak) az analógiákkal való dolgozást tartja, s a tudomány kezdetét a számszerű arányokra való visszavezetéstől kezdi. – Fel kell oldanunk minden hasonlat–arány, arány–szám dualizmust.

A szétszakításokat öntudatlanul csinálják; akik konstruálják, azokban történt a szakadás.

(Az uralkodó felfogást a halmaz uralja: van egy halom dolog, egy halom törvény, egy csomó ember, sok cél, egy halom lehetőség, szerencse, szerencsétlenség...)

K. Gy.: A leképezés problémája milyen néven szerepelt eddigi nyelvhasználatunkban? Mi a háttere és univerzális topológiai jelentősége a leképezhetőség fogalmának?

Sz. L.: Le kell képezni egy sort egy nagyobb sorra.

Leképezés – bizonyítás – visszavezetés – levezetés.

A leképezés hasonlat és bizonyítás.

A rendelkezésünkre álló legnagyobb sorra kell leképezni: ez a közvetlen tapasztalás. A közvetlen tapasztalás mint legnagyobb sor nem abszolút rendezett és rendezetlen, nem statikus, hanem növekvő és csökkenő sor... ahol kutatószándékunk nő, ott nő a legnagyobb sor. Ha nagyobb kutatószándékú generációk növelik a legnagyobb sort, akkor ezen a nagyobb soron belül mindent át kell értékelni.

A növekedés szellem- és életszerűsége; növekedés az arany szabályon belül, a logosz spermatikus értelmében. A leképezés a hasonlatok kontinuitása (átértékelés–leképezés). Egy centrumból vetítettség, hozzárendelés.

Az ellentmondások általában az önmagára vonatkozásnál szoktak föllépni. Ez az Atman problémája és dialektikája.

Schmitt Jenő: A dialektika, az ellentmondásosság a végtelen-probléma meg-nem-értéséből származik. Nála az ellentmondások, a dialektika teljes kikapcsolásáról van szó. Csak konkrét ellentmondásokat ismer el. Ha az ember saját egymásban foglalt végtelen dimenzióira ráébred, akkor a többi ellentmondás részletellentmondássá lesz és feloldódik.

Ellentmondásosság – végtelenség – önmagára vonatkozás.

A matematikai diszciplínák kialakulása és a képpel való kapcsolata!!!

A differenciál- és integrálszámítás integrálandó és differenciálandó sorait hosszú, többszörös summák jelzik. Ez a summaszerűség a képbe, a képletbe tömörülés előmozdítása... sűrűsödés... ez a képalkotás, a beleértés szerkezete. Beleértetni, belegyűrtetni a képbe, akkor már lehet

számolni vele. *A képbe, a képletbe az egész eddigi szerkezet* (meggondolások, átalakítások, helyettesítések, egyszerűsítések, részletösszevonások, részletképletek, részletműveletek, rokontudások... stb.) *arányosan bele van építve.*

K. A.: Beleépített szempontok. A magasabb művelet: a kiszámolt számolás. Egyetlen eljárásba tömörített részmegegondolások. Magasabb számcsoportok: tenzorok (hármasszámcsoportok), quaterniók (négyesek) és 16... 32-es számcsoportok! Belefoglalás, beidegzés!!!
Kép – kozmogram – logosz!!!

Sz. L.: Létezés és jelzés kapcsolata sajátos materializmust jelent. Az ellentétes álláspontok egyike sem képviseli.

Nem hiszünk a jeltelen jelben. A jelnek léteznie kell.

A matematika és a matematikai nyelv szétszakítása eredményezi a jeltelen jeleket. A +, –, Σ ... jelek csak az egész matematikai jel-térben jelek, attól függetlenül nem. Ha előzőleg nem értem az osztás funkcióját, akkor nem érthetem az integrálszámítást. A jel matematika, mert mindenki hozzágondolja a jelek egész organizmusát. Materialistáknak kell lennünk, hogy láthassuk a jelzés organizmusát.

Létezés és jelzés organikusán egymásból származik. Ha abszolútnak vesszük létezés és jelzés feszültségét, vagy csak bármilyen kis mértékben aránytalannak vesszük a létezés és jelzés viszonyát, akkor megteremtettük a dezorientálódás elvi alapját és a félelem egzisztenciális forrását! Nem ismerhetem ki magam: félek.

K. A.: A világnézetem önmagamra vonatkoztatása, magamnak a világhoz, az általam rajzolt és értékelt világhoz hozzászámolása és beleszámolása, benneértékelése („buta ez a világ”). A világnézetem mint az önmagammal azonosítás nívója.

Sz. L.: Önmagára vonatkozás – önmagára hivatkozás – önmagára alkalmazás. – Ezt hirdetem, eszerint éljek.

Milyen ellentmondás-problémákat és milyen végtelen-problémákat veszek egyáltalán figyelembe; milyenekkel próbálok birkózni? Az egzisztenciális problémák és az egzakt tudományok alapfogalmai folytonos sorba kerülnek, külön-külön és folytonos egymásra vonatkozásban.

A létezés a létezés jele. A létezés tükrözi a létezést. Nem tételezünk fel létezéstől független jelenséget és viszont: a megjelenéstől független létet sem tételezünk fel.

Beidegzetten jelenségként kell tudnunk felfogni nemcsak az öt érzékszerv képeit, hanem egy matematikai képletet is!!! Csak az abszolút független atomcsomócska más, mint a megjelenése. A fizikai törvények: jelenségviszonyok! Tükrözés: rám hat és én hatok rá. Tükrözés: kölcsönhatás.

Arról a modern fizika sem beszél, hogy mi az atom, hanem csak arról, hogy ha ezt és ezt csinálom evvel a jelenséggel, akkor ez és ez a jelenség következik be.

Létezés, jelzés és jelenség körszerű összefüggése és egysége: megkülönböztetésük ezen belül. „Mögötte levő világ” nincsen.

K. A.: Az intern és intim kozmosz belső életéhez: ...ha élet, akkor belső élet, egymásban foglalt környezetekkel; a létező a létező környezete, tápláléka... kombinatorikus reakciókörök; hatás-visszahatás, vonzás-taszítás, mozgásreakciók, viszonylagos elmozdulások. Az abszolút mértékben fenomenalizált idő ellen: mindig jelen van.

Sz. L.: A leképzés másik variációjának nyomai Nikolaus Cusánál: Isten-megismerés mint ismert és ismeretlen kapcsolata.

Minél több határátlépést tesz meg a kutatás, a technizált világ annál szélesebb lesz, és minél nagyobb a kerülete, annál nagyobb a nyílt figyelmeztetés arra, ami azon kívül van.

Ha a Mindenségre mint az *ismert és ismeretlen létezés egységére* gondolunk folyamatos és növekvő interpolációban, akkor az ismeretlennel való számolásról van szó, az ismeretileg technizált és az ismeretileg technizálatlan kapcsolatáról. Magától értetődő a magunk létének és szellemi energiájának kisebb volta az így meghatározott Mindenséggel szemben.

Minél nagyobb az ismert és technizált világ, annál nagyobb az ismeretlen és technizálatlan. Az arány megmarad. (Tápterület, szolgálatterület.)

Goethe: Végesen minden irányban kiindulónak kell lennie a kutatásnak, és az ismeretlent „ruhig zu verehren” (nyugodtan tisztelni).

Anselmus Isten-definíciója: „Grösstdenkbare”, a gondolható legnagyobb. Ebben az interpolációs valóságban, az ontológiai istenbizonyítás terében nem is lehet másképpen meghatározni Istent.

Kettő nem létezik. Definiálni kell tudni, hogy mi a praktikus értelme annak, hogy kettőről beszélünk és beszélünk kell. Mi az értelme a számszerűségnek?

Az egységes szakadásáról akkor beszélünk, ha bármelyik létmozzanat szaggatásáról, osztásáról van szó, ahol a konkrét praktikus vagy szellemi cél szempontjából eltekintünk attól, hogy kettéválasztottunk; ha csak az Y két vége érdekes a számunkra. Olyan perspektívából nézzük a dolgokat, ahonnan elhanyagolhatjuk a megmaradt eredeti egységet és nemszagottott részt.

Utána ilyen nyelvi alapokon, mint ismétlés, még, tovább, újra, ritmikusan folytathatjuk ezt az osztást, s megadott operatív műveletek mellett az egész számok soránál vagyunk; azokkal a komplikációkkal, amiket előre tárgyaltunk, 1, A, semmi ide való kapcsolódásával.

K. A.: Mitől tekintek el, ill. mitől nem tekintek el, és egyáltalán az eltekintést hogyan lehet „wohldefinieren” (jól definiálni)?

Sz. L.: Az eltekintések pozíciói óriási és mozgó skálán *a cél* függvényei, célarányosak, célirányosak. A kettéválasztások értékítéletek.

K. Gy.: Nietzsche: Wertsetzungen sind Existenzbedingungen (az érték meghatározások egzisztenciafeltételek).

Sz. L.: A létfeltételem az, hogy a szükségletemet kielégítsem. Az alaplétszükséglet az, hogy megrajzoljam létem feltételeit. Megrajzolni: Wertsetzen (értékkadás)! Az emberi alapszükséglet a schöpferische Tätigkeit (teremtő tevékenység).

Nietzsche: „Ernährung” ist nur abgeleitet; das Ursprüngliche ist: alles „in sich einschliessen wollen.” (A „táplálkozás” csak levezetett; az eredeti az, hogy mindent „magunkba akarunk foglalni”.)

A pálca eltörése mitől függ? A pálca szerkezetétől (erőtől, erőelosztásától) és az én erőimtől (szerkezetemtől). A két szerkezet arányától.

K. Gy.: A kiválasztás hasonlat. – A hasonlat aránymegadás. – Az aránymegadás osztás.

Hasonlat mint „Auswahlsaxiom” (kiválasztási axióma).

Mondok egy analógiát, evvel elhatárolok egy relatív egységet, osztok. A körülhatároló hasonlat egyben az első osztás. (Körülzárás, kiválasztás, befogás, bekerítés, satuba fogás: a megmunkálás, az osztás első lépései.)

K. A.: Visszakapcsolás a halmazelmülethez: a matematika célja és módszere (úgy mint önmaga és nyelve) nem választhatók el. – Ezért a halmazfogalom kritikájához meg kell adnunk a matematikának azt a célját, olyan értékelését, olyan magasra értékelését, aminek a

szempontjából már nem lehet eltekinteni a halmazelméleti paradoxonok felett. – A kritika így kétirányú feladatot ad a bagatelizálni akaró szakkritikának: a matematikának általunk megadott magas értékelését és a felmerült ellentmondások fontosságát és általuk követett feloldási módjának kritikáját egyszerre kell bagatelizálniuk.

Sz. L.: Cél és módszer viszonya úgy fogható fel, mint a számítási eljárások és magasabb műveletek viszonya. Minden cél magasabb célokba épül bele; a metodika egy célra irányul, céllá akar válni, nem akar többé módszer lenni. Minden metodika túllépett célokat tartalmaz. – Minden dolog és létmozzanat ilyen önfeladóan, célra irányultan, céllá válni akaróan, magát kiteljesíteni akaróan viselkedik: szubjektíven viselkedik, mint a „lelkiismeret mérlege” szerinti közgazdasági alapképlet: elsősorban nem kapni, hanem adni akarok!

1947. X. 8.

Sz. L.: A Gödel-tétel a mérőeszközök mérése... sorokat egymás mellé helyez... a nagyobbbal lehet mérni a kisebbet.

A nagyobb sor a nagyobb mérleg; a nagyobb mérleg ad nevet; a név belőle származik.

Identifikációs és korrelációs kapcsolat van kutatás, létezés és matematika között.

Azáltal teszünk mérhetővé, hogy különböző szempontokból megadjuk azokat a maximális sorokat, amelyekre vissza lehet vezetni.

Galilei: mérni és mérhetővé tenni. Ennek mechanizálhatatlan és technizálhatatlan oldala: mérlegnek lenni!

Leképzés – bizonyítás – visszavezetés – levezetés.

A rendelkezésünkre álló legnagyobb sorra kell leképeznünk; ez a közvetlen tapasztalás. Ahol kutató szándékom nő, ott nő a legnagyobb sor. A leképzés-sor a hasonlatok kontinuitása.

Luther (vagy Kierkegaard adja Luther szájába): „Glaube ist ein unruhig Ding.” (Nyugtalan dolog a hit.)

Hit: minden érték átértékelése.

A legnagyobb sor függvénye szubjektivitásunknak, személyemnek, és minden ilyen legnagyobb sor átértékelésre kényszerít, mert akkor arra kell visszavezetni.

Elvben és egzisztenciálisan; a valóságban a befejezett végtelenre, Istenre kell visszavezetni! A konkrét emberi síkon és a konkrét emberi akcióban csak arra tudok visszavezetni, amit Isten kinyilatkoztatásából, képéből magamra hatni hagytam.

Anselmus „elgondolható legnagyobbja”.

A János evangélium prológusának első öt mondata:

1. Kezdetben vala az Ige és az Ige vala az Istennél és Isten vala az Ige.

2. Ez kezdetben az Istennél vala.

3. Minden ő általa lett és nála nélkül semmi sem lett, ami lett.

4. Őbenne vala az élet, és az élet vala az emberek világossága.

5. És a világosság a sötétségben fénylik, de a sötétség nem fogadta be azt.

Ez az öt mondat a kontinuitás-paradoxon dialektikáját és dinamikáját fogalmazza meg.

K. A.: Magamra hatni hagyni. Valahonnan erőt kapni és erőt adni. Az ember benne áll ebben a sorban. Arra kapja az erejét, amire fel tudja használni. Valamilyen szinten (gondolkodásban, tudományos módszerekben) az objektív adottságok (ha azokat problémám szempontjából gátlónak érzem) eltüntetni-merése, a „szándékomnak megfelelő ideális adottságok” feltételezése jelenti a produktív kezdetet. Merni két ember között közlekedést, egyetértésre-rendeltséget, sorsközösséget, közösséget feltételezni. Merni leépíteni az objektív adottságokat. Gondolkozás–kauzalitás–előrelátás, következményekkel számolás, félelem-lebontás. A pozitivista lelkiismeret is kibírt olyan megfogalmazásokat, hogy a „gondolható legnagyobb”. Annak a végiggondolása, hogy az ellentmondások feloldásával milyen helyzet áll elő... itt a félelem feloldásáról, a félelmek képletbe, a legnagyobb félelemben való tömörítéséről van szó.

Sz. L.: És még egy lehetőség: tudom, hogy félelmetes, de nekem nem félelmetes.

Fichte lelkesedése a János evangélium prológusáért. Eckehart affinitásban van a prológussal, de filológiai pontosságról sehol sincs szó. Legfeljebb evangélium-összehasonlításokról.

Egzaktság, technika, Gödel-sor, fokozás

Nietzsche esztétikai analíziséből: a gőg fokozhatatlanná válik két lépésen belül. Az alázat formateremtő ereje; csak szigorúnak kell lennem önmagamhoz, nagyobb mértéket kell tudnom alkalmazni és megnyílik az alázat regressus in infinitum-ban fokozható sora.

Kierkegaard: az az egyetlen boldog lehetőség, hogy sohasem lehet igazam Istennel szemben.

Rilke: „Der Tiefbesiegte von immer Grösserem zu sein.” Mindig nagyobbtól legyőzteni.

A János-prológos 4-5 sorában a maximális fokozhatóság van formába foglalva.

A fokozás azért fontos, mert ha a nyelvet mint tiszta matézist fogjuk fel, akkor a fokozás mint szó, mint értelem az egyik legdöntőbb pont; éppen a fokozás trinitárius karaktere miatt. Szép-szebb-legszebb: ebben minden elhelyezhető. Maximum – minimum – optimum.

A közvetlen tapasztalás kiegészítése: az élettapasztalat passzív és aktív, ebben az eredeti egységében közvetlen élettapasztalat. A tapasztalás passzív, tükröző voltát meg kell mutatni, hogy beidegzett legyen pragmatikus, cselekvő értelemben. Sorsempírizmus: ebben az értelemben igaz, hogy „man macht seine Erfahrungen”. Adler: Bizonyos karakter az életben mindig ugyanazokat a reális vagy irreális tapasztalatokat szerzi – a „tények mindenütt igazolják” komplexumát.

Maximum–minimum–optimum és a létért vívott küzdelem. Nietzsche: a lét *fokozásáért*, a magasabb létért vívott küzdelem.

A maximum–minimum–optimum matematikai konstrukciója az atmanszerű eredeti és közvetlen élettapasztalás teoretikus kivetítésének látszik. – Létezem és minimális létezésre törekszem, a felszínre, a nullpont fölé; legalább lenni, megnyilatkozni: minimum. Mindent kívánok, mindent akarok, semmiről nem tudok lemondani: maximum. Konkrét emberi akcióim mindig a középarányosra törekszik a két feszültségi pont között: optimum. A létért való küzdelem így szellemi árnyalatokig matematikailag megfogalmazható lesz. Az optimum természetesen a minimumtól és a maximumtól függ. Itt az optimumnak olyan a szerepe mint a lenni „leggyengébb láncszem”-nek.

A leképezhetőség – a Gödel-sor – arra mutat, hogy nem egyszerűen a legnagyobb soron mérünk, hanem a legnagyobb és a legkisebb sorból adódó optimumon, a középarányoson; ez a szellemi konkrétum.

maximum – minimum – optimum
nagy – kicsi – egész

Az axiomatikus alaprendszer mérlegyszerűsége, eleven kísérlet- és életszerűsége.

K. A.: Két élő, áttekintésre és energiára törő szellemi és mechanikai mozgáskép:

1. A feszültségben mérlegelő, optimumra törekvő mozgás.
2. Szembenálló ellenállás ellen magassági cél felé, a figyelem kúpjának és a figyelem köreinek hatványozása, befoglalása, implikálása felé törekvő mozgás.

A kettő között nem látom a strukturális kapcsolatot, a hasonlóságot.

Sz. L.: Ebner állításával ellentétben az eredeti matézisben nem magányos az én. Az én közösségi voltából származik a matézis. Ez az egyetlen kritikai pont Ebnerrel szemben. – A kiszakított mérlegképet behelyezni egy dinamikus mérlegelésbe. Mélni, mérlegelni, mérlegnek lenni: regressus in infinitum. Egyre nagyobb maximumok felé törekvő mérlegelés: táguló sor.

Az optimum kapcsolata a kierkegaardi egzisztencia-fogalommal: az optimum energiára tör.

Előre és felfelé törő sorban tudjuk csak megmondani, hogy mi az, hogy mérni... hogy mi a mértékszerűség...

Mind nagyobb áttekintés, fantasztikus hatványok, a legnagyobb gondolható – másrészt pozitív atomizus: divide et impera, pontokra, elemekre osztani. Ez a végtelen produktív játék a

kontinuum fokaival: hányféle végtelent lehet elhelyezni az egy és a kettő között vagy két tizedes között. Ennek megfelelően a matézis az optimális játék a maximum és a minimum között: mérlegelés, játék a két végtelen között.

A végtelen-kutatás és mérlegelés rossz lelkiismeretét és komolyságát a regressus in infinitum adja; az, hogy sem teoretikusan, sem egzisztenciálisan nem vagyunk tudatában és nem merünk tudatában lenni, hogy a regressus in infinitum-mal nagyságrendileg homogének, hozzá hasonlóak vagyunk. A tudományos közvélemény számára általában az a magától értetődő posztulátum, hogy a regressus in infinitum-mal nem vagyunk nagyságrendileg homogének. A végtelenről való tudásunk megmagyarázhatatlan csoda és ellentmondó fikció.

Schmitt: véges–végtelen lények vagyunk. Ha egy levezetést csinálunk, az is véges és végtelen. Létezésemet, tudásomat a kettő komplex egységéből merítem.

K. A.: A kettéválasztásokból és szétválasztásokból nem esetlegesen keletkeznek ellentmondások, hanem keletkezniük kell!

Sz. L.: Ha én magam végtelen vagyok, akkor csak otthon vagyok a végtelenben?

Az alól a fixa idea alól kell felszabadítani az embereket, hogy ők nem végtelenek. A végtelen jelen van az emberben. Az ember nem egyszerűen véges, hanem véges–végtelen lény.

K. Gy.: Az ember nagyságrendje: regressus in infinitum. Az ember mérete a végtelenbe való visszalépés. A létezők skáláján ez az ember helye, a létezők rendjében ez az ember nagysága. Az ember kritériuma a regressus in infinitum. Az ember kritériuma és mérete a regressus in infinitum funkciója.

Sz. L.: Az az ember, aki tartja magát valamire, másképpen viselkedik, mint aki nem. Ha porszem vagyunk, akkor porszemként viselkedünk.

A haláltól félek, de a megsemmisülés, a végső értelmetlenség értelmében nem halok meg.

Ha lényegében merem azonosítani magam véges és végtelen voltommal, akkor ez a desperált nihilizmusom hamar feloldódhat bennem, a végső nihilisztikus túske kiválik; ez ad formát az embernek esztétikailag is.

Tengeren járni... regressus in infinitum... minden mozog...

A regressus in infinitum és a reinkarnáció.

Kabbala: a magasabb tanítás a semmibe vész, ha nem fokozzuk.

Fokozás – rangtudat – alázat.

A fokozás mint regressus in infinitum. (Új fokozásra való képesség.)

A jelzők fokozása.

Baszilikész (Valentinoszhoz hasonlóan 2. századi gnosztikus): Isten, aki megkülönbözteti magát mindentől.

Legszélesebb, teljes, hatványozott eklekticizmusunk.

„Gyermekkereszteshadjárat”.

K. A.: A szétválasztásoknak foka van, az ellentmondásoknak foka van. – A szétválasztások foka az ellentmondások fokmérője.

Valéry Leonardóról írt tanulmányában Maxwellt azért emeli ki a legnagyobb fizikusként, mert „ott is környezeteket és erőszálakat látott, ahol mások távhatásokat képzeltek.”

Folytonosság – erőtovábbítás – megértés.

Sz. L.: A határátlépés (regressus in infinitum) a mindennapi cselekedetünk... az alapvető életmozdulat... ami újat meglátok.

Fölfokozni barokk módon, egészen a Kabbaláig... és aztán belátni, hogy nem mondtam semmit, hogy egy tautológiát mondtam. †

1947. X. 11.

Sz. L.: Az osztás alapfunkciószerű elemzésében még egy főirány kimaradt: az osztás és az osztályozás kapcsolata.

Az intuicionista álláspont szerint a nyelvvel nem lehet megmagyarázni a matematikát, mert a nyelv tele van matematikai elemekkel és az ilyen bizonyító leírás *circulus vitiosus* volna. Valójában a nyelv nemcsak tele van matematikai elemekkel, hanem a nyelv tiszta matézis.

Az osztás–osztályozás szókapcsolata nem véletlen. Az osztályozás megkülönböztetést jelent szétszakítás nélkül. – A klasszifikáció logikai alapfunkció; a tudományos működés bizonyos alapfunkciója. Az osztályozás nem jelenti azt, hogy külön entitásként kezelem az osztályozott jelenségeket.

Osztás–osztályozás és megkülönböztetés között teljes áthatásos egység van. Feladatunk, hogy összevessük minden logikai, matematikai és technikai osztásra vonatkozó tudásunkat. Kutatandó az, hogy hogyan hozható közös nevezőre az osztással kapcsolatos logikai és matematikai tudás. Meg kell állapítanunk, hogy ez milyen egyszerűsítésekhez vezet.

A létezés a létezés jele. Ezt a gondolatot alkalmazzuk a végtelen gondolatára. (Illusztráció: elemek és vegyületek egymáson jelzik egymást! A keményebb karcól.)

Hogyan jelentkezik ebben a gondolatperspektívában a végtelen?

A végtelen mint bármilyen értelemben létező lehet a végtelen jele.

A regressus in infinitum azért nem jelent megoldhatatlan problémát, mert embernek lenni annyit jelent, mint nagyságrendileg homogénnek lenni evvel az egész problémakörrel.

Ugyanennek a gondolatnak közvetlen tapasztalásszerű és szigorú matematikai formulázáshoz vezető első lépése az a megfogalmazás, hogy: *a végtelen mint létező jelentheti egyedül a végtelent mint létezőt.* Ennek a szorosabb világossá tétele és kimutatása teheti a Russell-féle *típus-hierarchiát* önkényes és hasznos segédhipotézisből szigorúan bizonyított tényé és teóriává.

Az előbbi tétel negatív fogalmazása: *a végtelen „an sich” tapasztalhatatlan!* A szó egyetemes értelmében tapasztalhatatlan. Meg van szerkesztve, ahova nem juthatok el.

A halmazelméleti stb. analíziseknél a szóhasználat szerint: „adva van...” Milyen gondolatperspektívák vannak belerejtve ebbe a két szóba?

A helyzetet meg lehet fogalmazni egy előrevetett provokatív mondatban: *a végtelen adva van!* Szó szerint. A kérdés az, hogy az adottat miért tagadom le, miért felejttem el? Miért szenilis a modern ember? Miért tagadja le szemtől szembe szemérmetlenül az adottat, „önmagát?” Miért tekinti az adottat, a kapottat nem-adottnak és nem-kapottnak?

K. Gy.: A kinyilatkoztatás mindig traumaszerű.

Sz. L.: A szemérmatlenség mindig patológikus. Ennek a szemérmatlenségnek a végtelen, abszurd fokozásáról van szó, mivel ezt az adottat és kapottat nincs módunk másképpen nevéen nevezni, minthogy azt mondjuk: *adva van.*

Az Én–Te viszony, az Én–Te–szó viszony katasztrófális szakadását nevezik örületnek.

Nietzschei és cusai analízis. Nietzsche: Amit megérték, avval nem vagyok egyenlő, annak felette állok. (Gazdagabban kötött háló, nagyobb sor stb.) Mit mond evvel itt Nietzsche? Figyelmeztet arra a veszélyre, hogy a megismert Isten (Isten képének) azonosítása az Istennel a bálványimádás alapvető lépése. Mindig illogikus és irreális.

K. A.: A „megismert Isten” és „Isten” milyen kapcsolatot jelentenek? (Véges és végtelen kapcsolatáról van szó?)

Sz. L.: Baader: az alattam levő természet megismerése; ember és ember egymást-megismerése; a felettem állót nem ismerem meg, ő ismer meg engem, én elismerem. Az, hogy én megismerem őt, az „Anerkenntnis” (elismerés). Az a csapda, hogy a pusztaság létét, a tulajdonság nélküli létét ismerjük el.

Augustinus: Isten ismeri meg bennünk önmagát.

A tulajdonképpeni önmagam – animális létemmel szemben – még külön kiszámíthatatlan, ritmustalan, adott és kapott. A szellemi élet előkészíthető és előkészíthetetlen karaktere. Intuíció, alkotás.

A megismert Isten és a létező Isten kapcsolata misztériumszerű kapcsolat, de számunkra annyit jelent egyik keresztmetszetben, hogy ez a létező ismeretlen Isten hitünkben és gondolkodásunkban „önmagunk” fellobbanásszerű létezésének dramatikus és alázatos interpolációja.

Hamis interpoláció következményeként megtörténhet, hogy minden, amit elkerültünk, áradatszerűen visszajön.

Az ismert és létező Isten kapcsolata: az élet ez a feszültség. Arányok kapcsolatáról van szó. Amíg megőriztem a józanságomat, addig minden erre figyelmeztet. A „credo quia absurdum” mindig fenntartható, mert józanul tudnom kell, hogy a megismert, technizált világ mindig kisebb, mint az egész, józanul tudnom kell, hogy az ismert mindig elenyésző részévé válik az ismeretlennek.

K. Gy.: Isten önmagát ismeri meg bennem; ez a mozzanat világosan felmerül Hegelnél, de különös személytelenségben. A hegeli pozíció milyen más pontjai határozzák meg ezt?

Sz. L.: A személytelenség „privát” magyarázata, hogy elődeinek eredményeit nem tisztességesen dolgozza fel, nem teljes copyright-szerűséggel. A „szó” helyett a „Begriff” szerepel. A fogalomnak a szóhoz való viszonya nem tisztázott. Hegel állami konformizmusa. Ha a fogalomnak a szóhoz való viszonya nem tisztázott, akkor az Én–Te kapcsolat személyességének mindenütt semlegessé kell válnia. Lehet a nyelv metafizikus, energetikus, dinamikus, mégsem szó; olyan, mint az éter; valamiképpen létezik két abszurdum között; félig tér, félig anyag...

K. A.: Megkülönböztetés–szakadás–ellentmondás–folytonosság. Bármilyen szétszakítás ellentmondáshoz vezet. De a megkülönböztetés a folytonosság bizonyos fokú szakadozottságát jelenti, tehát belőle is a szétszalazás mértékének megfelelő ellentmondások származnak. Mintha a megkülönböztetés immanens célja a szétszakítás volna? Ez látszik a mind élesebb megkülönböztetésnek. Már maga az, hogy megszámlálható (bár továbbalkotható) szavunk van, szuggerálja a szó fogalomkarakterét.

Sz. L.: Minden megkülönböztetés bizonyos mértékig önkényes... bizonyos önkényes céllal ragadunk ki... Egy fontos aránypont megfigyelése is bizonyos mértékig, a fontosabbhoz mérve: önkény.

Mi adja a megkülönböztetés szellemi–technikai lehetőségét, szükségességét és érvényét?

Egyre élesebben fogalmazzuk meg a szétszakíthatatlanság érvényét és ugyanakkor fontos pontokon tett megkülönböztetésünkben is önkény van.

Baader, Schmitt: az energia-telített alsó dimenziók és a felsők: ez az eredeti szakadás a világban... és ugyanakkor önmagunkat írjuk le ezzel! Ez a feszültség az, ami a konkrét esztétikumnak és a konkrét művészetnek is alapvető mérték- és optimum-problémája. Mert konkrétan esztétikusnak, művészinak, formálnak, hatékonynak azt a művet, azt a tényt tapasztaljuk, amelynek az önkényszerű, energetikus nívója szerkezetileg – a komplikációs tér értelmében – homogén velünk! Indulati tartalom – intenzitás – ellentmondásnívó. Ami ennél kevesebb, az unalmas, szimmetrikus, üres, idegen.

K. A.: Megismert Isten és ismeretlen Isten, véges és végtelen mennyiben kerülnek fedésbe?

Sz. L.: Csak a végtelen jelezheti a végtelent. Halmazelméleti értelme – vö. Foradori – a megismert egész. A kiindulási pont a megismert egész, abból kell osztás útján, korlátozás útján kisebb végteleneket megérteni. Hogy ne menjünk bele abba az abszurdumba, hogy független, semmis pontokból akarjuk felépíteni a matematikát. Így, felülről lefelé, ellentmondás nélkül lehetséges; vagy legalábbis előre eltökélt ellentmondás nélkül lehetséges.

Miért lehetséges a matézis, hogyha a paradoxonok feloldhatatlanok? (Paradoxonokat értve akár a matematikai felfogás szerint, akár a mi dialektikus értelmezésünkben.) Miért lehetséges mégis matézis mint a leglogikusabb tudomány?

K. Gy.: Nietzsche: Das Gewissen verwirft etwas, weil es schon lange verworfen worden ist. (A lelkiismeret azért vet el valamit, mert már rég elvetettük.) – Traumák visszavezetése alapvető traumákra.

Sz. L.: Baader: „Gewissen ist Grundfunktion des Geistes.” (A lelkiismeret a szellem alapfunkciója.)

K. A.: Axiómák a halmazelméletben. – A jelzés analízisei után elvégzendőnek látszik az a feladat, hogy szoros, számszerű összefüggést mutassunk ki az axiomatizált rendszerekben az axiómák száma és a rendszerben szükségképpen, előre kiszámíthatóan felbukkanó ellentmondások között. – Ez az axiomatizált törekvések kontrollálására, áttekintésére vonatkozik.

Borbély: a legezaktabb tudomány a teológia, mert egyetlen axiómából indul ki; „de lerontja a csodával”.

Sz. L.: Kritikai módszerünk alapján visszakerdezzük: a pozitivizmus és materializmus hol és hány csodát vesz fel?

Ahogy az ok okozat és a jel jelzett; egyik sem jel, egyik sem jelzett... jel és jelzett kontinuitása, a létező mint a létező jele mozgásban a vizesés egymáson lemezelt rétegződéseikhez hasonlítható.

K. A.: Terhelések kontinuitása: terhelés-szerkezet. A halmazállapotok és a halmazelmélet. Szilárd, cseppfolyós és légnemű trinitása.

A halmazállapotok mint logikai és mint komplikációs terek. A víz megkerülhetetlen folyamatosságában, lényegi szétszedhetetlenségében végrehajthatatlanok a halmazelmélet utasításai.

A víz szerepe a kozmogóniákban; elsősége.

1947. X. 17.

K. Gy.: Azt a teret (környezetet), amelyben a halmazok vannak, nem tekinthetem halmaznak, ugyanis olyan halmaz, amely *minden* halmazt magában foglalna, nem konstruálható, mert ha maga is halmaz, akkor nem tartalmaz *minden* halmazt.

Az önmagukkal azonos (az önmagukat elemként nem tartalmazó) halmazok halmaza sem azonos önmagával.

Olyan zsák, amelyben minden zsák benne van, nincs, mert ha maga is zsák, akkor nincs minden zsák benne.

Ha maga is halmaz, akkor nem tartalmazhat minden halmazt, illetőleg önmagát is tartalmaznia kell.

Sz. L.: Az „összes” fogalma vagy értelmetlen egy normális pozitivista számára, vagy olyan kiindulópontom van, hogy beszélhetek az „összesről”, amelyik a végtelen fedőneve. Az „összes halmaz” fogalmánál már a végtelen halmaznál vagyunk.

Ha egy olyan halmazról beszélek, amelynek 7 eleme van, arról a 7 elemről mint összesről beszélek, és az összessel kapcsolatban itt is felmerül a végtelen!

K. Gy.: „Eine Menge ist definiert oder existiert, sobald von jedem beliebigen Ding feststeht, ob se ihr Element ist, oder nicht.” (Egy halmazt akkor definiáltam, illetőleg akkor létezik, ha bármely tetszőleges dolgról eldöntött, hogy eleme-e vagy sem.) Tehát a mindenség összes eleméről meg kell tudnom mondani, hogy eleme-e a halmaznak vagy sem.

Sz. L.: A végtelen még egy fedőneve: „tetszés szerinti”!

Egyenlőség fixa idea.

Az ellentmondásokat megpróbálták a „non predikatív” definíciók elhagyásával kiküszöbölni. „Non predikatív” egy definíció, amikor tetszés szerinti összesről beszélek úgy, hogy nem beszélek az elemeiről. Feltételezése ez annak, hogy az összes létezik anélkül, hogy az elemeiről valamit is tudnék. A valóságban viszont létezés és kvalitás szétválaszthatatlan. A „non predikatív” a fantasztikusba kiterjesztett statisztika! Tiltakozni akkor lehet ellene, hogyha végig ellenállunk neki. Egyik helyen kiküszöbölni és másutt magától értetődőnek venni nem lehet.

K. A.: A cantori halmazdefinícióban szereplő „összefogás”-ba bele van már fogalmazva a körülvevés, a halmaz beágyazottsága; az, hogy az összes halmaz halmazán kívül még kell lennie valaminek, ami összetart.

Sz. L.: A halmazban bizonyos tulajdonságokat kell összefogni... a pusztán létezők összefogása abszolút diffúz.

K. Gy.: Olyan könyv, amely minden könyvről kritikát adna, nem írható, mert ha maga is könyv, akkor nem ad minden könyvről kritikát.

Önmagáról kritikát (az önmagát elemként magában foglaló halmaz analógiája).

A minden halmaz halmazának konstruálhatatlansága.

A minden gondolatot magában foglaló gondolat. (Ezek a konstruált ellentmondások a russelli paradoxon szerint szerkesztettek. Megegyezés a kanti antinómiákkal és a görög szofista paradoxonokkal.)

Sz. L.: A könyv és kritika példája felidézi az alkotás kérdését. Ez a példa mintha ennek a logikai gátlásnak a társadalmi, pszichológiai stb. vonatkozását mondaná ki. Közvetlen nyers kitörése az egyenlőség fixa ideájának, az egyenlő nagyságrendek fixa ideájának.

A halmazok halmazának helyiérték-rendszert kell adnia.

A minden halmaz halmazának és a normális – 7 vagy 11 pontú – halmaznak önellentmondás-összefüggését kell látnunk, és megvizsgálnunk, hogy egymásra hogy reagálnak. Látnunk kell, hogy a legszimplább halmaz is önellentmondás.

A létező jelzi, tükrözi a létezőt; a végtelen jelzi, tükrözi a végtelent.

K. Gy.: Kvalitatív megkülönböztetések a végtelenben. A halmazelmélet intenciójában a végtelenben levő kvantitatív különbségek meghatározására irányul.

Sz. L.: Az egyenlőség fixa ideájához: az egész számokról mint hasadásfunkciókról beszélünk. A 2 akkor 2, ha a hasított fának csak az ágait tekintjük, nem az egyet, ami maradt.

A létezők (az egész számok) sora a hasadásból adódik és van egy iránya; bizonyos értelemben kezdőpontja és bizonyos értelemben végeláthatatlansága. Ebből az elemi analízisből kiderül, hogy ennek a sornak az iránya, szerkezete, belső mozgató ereje meghatározott kell, hogy legyen kiindulási pontjától, születéspontjától. Az egésztől való eltávolodása és az egészhez való vonzódása, ez az a két erőirány, ami meghatározza a szerkezetét.

Sor – irány – mozgás – erő.

Ugyanezt a sorképletet megtaláljuk, ha kvalitatíve gazdagabb motívumokból indulunk ki, ha nem egységesről, hanem szakrálisról beszélünk.

A szakrális hasadása és ellentmondó részeinek megismerése, ahol a hasadás folyamat, irány, a hasadások sora, a profánig és a még profánabbig. És megint meghatározott irány: vissza a profántól a szakrálisig. Minden kvalitást negatív és pozitív, közvetlen tapasztalásszerűen magában foglaló sor.

A „szent hely”, „szent szó” stb. a típus-hierarchia értelmében megköveteli az átmeneti egzisztenciális kvalitások rangsorát. Ez a rangorszerű kvalitás maga a közvetlen tapasztalás, maga a közvetlen érzékletesség.

Visszkapcsolva a matematikai problémához: a szakrális hasadásának és ellentmondó részeinek megismerése két gátlásba ütközik:

1. a hasadás elismerésébe
2. és az ellentmondó részek ellentmondó voltának felismerésén keresztül a hasadás visszakeresésével szembeni ellenállásba.

A nyelvvel, matézissel, nyelvmatézissel szembeni ellenállás e profán és szakrális, metakozmikus körforgás magától értetődő részletének tűnik.

A „minden halmaz”, a „halmazok halmaza”: ez a halmazfogalom alkalmazása önmagára. A matematikusoknak igazuk van: ha a halmaz érvényes gondolat, akkor a halmazok halmazának képzése valóban kritériuma igazságának.

Nem abból a kanti pozícióból kell kiindulni, hogy megismerés nincs, vagy kvalitatíve korlátolt, mert akkor lehetetlen az ismeret elmélete, az ismeret ismerete.

A kanti és bizonyos mértékig a hegeli ismeretelmélet megkerülhetetlen és ezáltal megtámadhatatlan addig, amíg az „ember”, „nyelv”, „gondolkodás” és „végtelen” szavak nagyságrendileg homogén voltát tagadjuk. Amíg ezt tagadjuk, Kant és Hegel szolgáltatják az eddig legzseniálisabban kidolgozott átkapcsoló rendszert önellentmondásaink elrejtésére.

Kant küzd ilyen és hasonló gondolatokkal: „Végtelen-e a világ vagy sem?” – Kant az empirizmus és racionalizmus apriorisztikus egyéformálását végezte el. Őt és elődeit a végtelen fogalma ellentmondásokba vitte: elméletileg Isten, lélek, szabadság nem érvényesek, a gyakorlati emberi aktivitás azonban megköveteli, hogy feltételezzük őket. Ezzel egyidejűleg buktatja felfelé és lefelé Istent, a lelket és a szabadságot. A gondolkodás számára nem hozzáférhetők, de a praktikum segédeszközei.

Kant elrejtí azt, hogy gondolkozásunk beszéd. Ha valaki ugyanezekkel az impulzusokkal indul (nem is kell ismernie Kantot), Kantnál landol.

Nincs abszolút önkényes konstrukció. Nincs konstrukció, amiben ne lenne önkény.

Vannak konvenciók. Az Erzsébet híd konvenciókra épül. Vannak konvenciók, amelyekre lehet hidat építeni és vannak, amelyekre nem. Tehát meg kell különböztetni a konvenciókat. – Ha új konvenciót vesznek fel, konformnak kell lennie az eddigi konvenciókkal.

Mi történik, ha megszüntetjük a konvenciót? *Minden* konvenciót megszüntetni annyi, mint megszüntetni az egyetértést.

A konvenció és konstrukció abszolút önkényes karaktere nem áll meg.

K. A.: Abszolút önkényes konstrukció feltételezése ontológiai nihilizmus.

Sz. L.: Az önkényes konstrukció is nem-önkényes mozzanatokra kell hogy épüljön.

Nincs más tetszésszerintiség, csak az, amely a véges és végtelen közösen adott voltából származik. Egy „tetszés szerinti és véges” halmaz még halmaz voltától eltekintve is önellentmondó.

Nagyon jól tudjuk, hogy egy házat nem lehet önkényesen felépíteni. De a halmazelméletben, a logikában, a pusztá lehetőségek világában azt gondoljuk, hogy lehet önkényesen építeni. Az a témánk, hogy kimutassuk, hogy itt sem lehet.

K. A.: Bármilyen környezet-gondolat arra vezet, hogy nincs abszolút önkényes konstrukció.

Sz. L.: Házak és képek beágyazottsága.

Egy kép meghatározott egyensúlyt tart a világgal, az ellenállással és a világ egész ellentmondásosságával!!! Ez a kép tartalmának és zártságának, vagyis formai értékének matematikai képlete (vö.: könyvkritika-példa).

Egy képnek a világgal vagy egy adott világgal kell tartania az egyensúlyt; attól jó vagy nagy a kép. Ennek a képletszerű összefüggésnek az értelmében nem kell hogy önkényes legyen, ha egy képről azt mondjuk, hogy „nagy”. Geometrikus, aritmetikus, mechanikus és pszichikus súlyarányokról van szó, vagyis egzaktságról.

K. A.: Az önkényesség lehetetlensége mechanikus egyensúlyrendszerekben, a látott világban, a látott képekben, az úgy látott képekben, amelyek nem pusztá színek, hanem súlyok, formák, kapcsolatok... A plein air összehangol, nemcsak impresszionisztikus értelemben, hanem a belekapcsolódás, a bennlét összehangoló értelmében is. (Bennlét – kapcsolódás – hasonlóság – megértés – erőkönyezet – befogottság – organikus beleszővöttség...)

Hogyan szerepelnek az ellentmondások a mechanikában:

ütközés
támaszkodás
karcolás
surlódás

Az egymásra támaszkodás regressus in infinitum-a.

Sz. L.: Az egymásra támaszkodás visszavezetése a Zénóni paradoxonra. – A közvetlen és a közvetett hatás (Maxwell). – Ami támaszkodik, az az egész felületével támaszkodik? Nem. Nincs abszolút felület.

Zénóni paradoxon: okok infinitezimális vizsgálata. Melyik matematikai pillanatban történik meg az ütközés? Mikor közlik egymással sebesség-energiájukat. – Ha úgy dolgozunk, hogy előbb van az ok és azután az okozat, megoldhatatlan paradoxonokra bukkanunk.

A szakadás- és a hasadás-visszakeresés sora: mozgásdedukció. Eredetileg tudjuk, hogy mit jelent előremenni; eredetileg tudjuk a pozitív irányt.

Ha egy sort csak sorrá, irány nélküli sorrá absztrahálunk, akkor megszűnik sor lenni. Minden irányra és energiára vonatkozólag kérdeznem kell, hogy „mihez képest”? Válaszomnak minden ember számára érvényesnek és egyetemesen érzékelhetőnek kell lennie.

A szakrális lélek, az Atman kérdésénél vagyunk, amiből kiindultunk... Mi, emberek, ebből indultunk ki, és nem tagadtuk le, hogy ezt csináltuk.

K. A.: Kísérteties pont: a befejezett kiindulás.

Sz. L.: Vannak befejezett kiindulásaink, amelyek áttekinthetők; csak ez mindig organikus kapcsolatban van a be nem fejezett kiindulással.

K. Gy.: Nietzsche: Előbb van az okozat, és aztán az ok; az ok „nur später erfunden!” (Csak később találtuk fel.)

K. A.: Terhelés és szerkezet szétszakítása és kettőssége.

Ad abszolút felület nem-tagadása: nem jut a technikai szerkesztés öntudatába, hogy mit csinál, hogy mind arra törekszik, hogy ne esetleges, hanem kiképzett támaszpontokat alakítson.

1947. X. 21.

Sz. L.: Summák, sorok, a matematika felépítésének képszerűsége.

A képlet a kép szerkezete.

A képletszerű és képletszerűbb értékek sora kapcsolatba hozható egy másik kutató sorral, a hegeli „*aufheben*”-nel.

Ez a konkrét szintézisfogalom nem megszünteti az újat, hanem beleoldja, aktív részessé teszi. Ez az „*Aufhebung*” a képlet képszerűsége. Hegeli és marxi fogalom. – Az „*aufheben*” legmagasabb metodológiai formájában mutatja azt, amit molekulárisan az a felismerés mutat, hogy az elemi aritmetika és az elemi geometria azonos mozzanatról beszél. Az egyszerű egész számok kapcsolatban vannak az elemi geometriai alakokkal.

A számfogalom megfoghatatlanságához – ez az összhelyzet felmérése alapján állítható – hozzájárul az a dualizmus, amely szerint a 3 és a háromszög kettő, holott ez lényegileg egy!! A 3 a háromszög nélkül megfoghatatlanná válik, és viszont. Magától értetődőnek tartják mindkettő abszolút voltát és különbözőségét, akár a tér és az idő esetében.

A háromszögnek mint síkhatárolásnak és a 3-nak mint számnak a meghatározása egybeesik.

Szám és alak egybeoldásához, de egész törekvésünkhöz is kapcsolható a matematika felszabadítása a Ding an sich atomizmusa alól.

Weyl figyelmeztet arra, hogy milyen nagy jelentőségű volt, hogy Einstein megkezdte a tér-idő abszolutzálásának felszámolását.

Eddigi eredményeink arra mutatnak, hogy a matematikai axiómatika és a matematika minden területének lényeges pontjain fixa ideák ágaskodnak, amelyek felszámolását el kell kezdeni.

A halmazelmélet a legmesszebbmenő és utolsó kísérlet a Ding an sich megmentésére a matematikában és a matematikai axiómatikában. – Ez a szuperbábel-karaktere a halmazelméletnek; nem is reálisnak gondolt atomokból, hanem abszurdításokból akarja felépíteni a matematikát és a logikát.

Problémáink és eredményeink rendszerezéséhez újra fel kell vetnünk a kérdést: mi a matézis?

A kérdés a következőképpen tagolható: mi a matematika eredete – beágyazottsága és szerkezete – értéke, miértje és célja – alkalmazhatósága stb.

A baaderi megismerés-koncepció koordinátarendszere: ami alattunk, ami mellettünk és ami felettünk van. Ami nem ismer vissza, ami visszaismer és ami eleve visszaismerés... Ennek az alapfelismerésnek végre kell hajtunk egy integrálását és egy differenciálását:

1. A három baaderi megismerési irány nem három egymástól független irány. Bármelyik irányban tett lépés a másik irányban is jelent lépést és befolyást. Bármelyik torzulása mindegyik torzulását jelenti. Bármelyik kibontakozása mindegyik kibontakozását segíti.

A torzulás erőszak, amely a kicsit nagynak, a nagyot kicsinek, a létezőt nemlétezőnek, a nemlétezőt létezőnek (Parmenidész), a csökkenőt növekedőnek, a növekedőt csökkenőnek, az értéktelent értékesnek, az értékest értéktelennek veszi. A torzulás az egész arányainak felbontása.

2. Ha ember és ember kapcsolatáról van szó, az Én–Te kapcsolatáról, ez is hármasan tagolódik, az eredeti mintájára:

a/ én megismerem őt, ő nem ismer vissza engem;

b/ kölcsönös megismerés;

c/ Anerkennung (elismerés).

A hármas tagolás átvitele a másik két baaderi megismerésirányban – ha nem is szimpla szimmetriával – jól követhető logikai korrelációkkal lehetséges.

K. A.: Az Anerkennung tagolásáról van szó?

Sz. L.: A baaderi intenció a Gottes Anerkenntnis... Logikus tudatában lenni annak a feszültségnek, ami marad, ha magasabb megismerő síkokon is, de a világ végéig... A rész egészismerete illogikus!... Irracionalizmus és szimpla racionalizmus, misztifikáció és a vulgáris, mindent megmagyarázó, „egyszerű”, misztériumtagadó fixa ideák...

K. Gy.: Burkhardt szerint a „misztérium” szó egyik jelentése: átváltozás, az oko egymásba változása.

Sz. L.: Akcióban kell helyrehoznunk azt, hogy három különálló megismerésterületet definiálunk (Baader), és konkretizálva mintegy matematizálnunk kell a kapcsolatot.

A Baader által kritizált rendszerek szuggesztíója Baaderra: természet, ember és Isten mint külön entitások. Az integrálás küszöböli ki ezt a szuggesztíót. Ha három kutatási területünket összevetjük, akkor reintegráljuk a kapcsolatot.

Segítség a reinteegrálás műveletének elvégzéséhez: a természet–ember– Isten hármasság szerkezete egybeesik az axiomatikus – hiány, felesleg és ellentmondás nélküli – gondolkodás hármasság szerkezetével.

Hiány felesleget involvál és ellentmondást okoz.

Felesleg hiányt involvál és ellentmondást okoz.

Az ellentmondás hiány és felesleg jelzése.

Kutatni kell a baaderi megismerés-koordináták, az axiomatikus követelmények és az Én–Te–szó-hármasság kapcsolatát!

Schmitt, Baader, Böhme: tér és energia polaritása... intenzitás és dimenziószám fordított arányban állnak. Az alacsonyabb dimenziók energiatelítettsége, a magasabb dimenziók energiaszegénysége.

K. Gy. és K. A.: Miből meríték energiát? Miből merít energiát az, amiből én energiát meríték? Mit fogyaszt, amit fogyasztok? Az ember fogyasztó, merítő, táplálkozó, átmenő, váltópont-karaktere. Az energiaforrások és a fogyasztás (nem-tárolás, nem-halmozás) regressus in infinitum-a.

Sz. L.: Tér és energia kölcsönös, nosztalgikus egymásra-mutatása. Tér és energia itt teljes, teozofikus és egyetemes értelemben van jelen.

K. Gy.: Tér és energia abszolutizálása ellen: a „reális gömbsugarú”, a reális gömbsugarú létet szolgáló mérés, élettér, energiater, kiegyenlítési erőfeszítés; erőmhoz teret, teremhez energiát. Nem erőmhoz mért sugarú térben imperializmusom, illúzióim, irreális önértékelésem hatványaival gyengülök.

Sz. L.: Tér és energia hasadása és ellentétessége a világ bukásának megfogalmazása, az őshasadás jelzése.

Megint egy perspektíva ilyen végső szavaink értelmezésére, mint: nyom, jel, irány, változás, mozgás, erő stb.

K. A.: A végtelen vetületének valamiképpen jelen kell lennie a 7 vagy 11 pontú halmaznál, ha az „összesről” (a végtelen fedőneve) beszélek.

A létezőt úgy fogni fel, mint egy sikeres kísérletet. Nem érdektelenül, magától értetődően létező, megtörtént, hanem történő, kibomló.

A létezés a létezésnek az a módja, amelyik létezik.

A létezés az a létmód, amiben sikerül létezni.

„Így sikerül” = vagyok.

Egy ház a konvencionális módon felépíthető, így felépíthető, így építik! – így határol, így véd, így ház, ilyen arányok hozzánk mérve. – A létező eredetében, keletkezésében, létfenntartó

küzdelmében. A keletkezésében-látás, a mitbauen (együtt-építés) jelenti az analízist, jelenti a közös nevezőt az objektívált, a ki- és beépített és a képletesedő, kutató szervezőerők között.

Nietzsche: Az igaz, amit mondani tudunk.

Sz. L.: Nietzsche: A morál egy része az általános immoralitásnak.

K. A.: Ez a frissesség és ez a látható komplikáltság az egyszerű struktúra szétbontása.

K. Gy.: Milyen matematikai kifejezés sorbafejtése a természetes számok sora? – A szám mivoltára való rákérdezés matematikai formulázása.

Sz. L.: A 7 pontú, elemi halmaznál is jelen van a végtelen, háttérszerű formában.

K. A.: Minden végesben a környezet a végtelen jele.

Sz. L.: A természetes egész számok sora az emberi akciók sora. A sorbafejtés a hasítás sorbafejtése: „freie Wahlfolge” (Weyl, tetszőszerinti választási sorozat)... amiért nem lehet vaktában beszélni végtelen számokról. Az egész számok sora törtek sora. A konkrét, közvetlen aktív-passzív sor. Törések, osztások, hasítások, megkülönböztetések, pontkonstrukciók ritmikus, egyenlő távolságban.

Tér – idő – sor – végtelen – kontinuum közös kifejezése: „Nachfolge”, egymásután, irány.

A végtelen nagy és tetszőlegesen kicsiny problémája osztási problémává alakul át.

A végtelen nagy és végtelen kicsiny kontinuumának operatív megfogása az, hogy legalább is véges-végtelen osztóerő van jelen. Ez a véges-végtelen szellemi osztóerő az ember.

A szükségképpen paradoxonok dedukciója, hogy nem egyszerűen végtelen osztóerőről van szó, hanem saját magunkról, egzisztenciálisan, erről a véges-végtelen osztóerőről. (A matematikai viták az ember–ember megismerés hármasságába helyezhetők el a lesetként.)

A matematikai axiomatikus viták a véges-végtelenről különböző szegmentjeit fejezik ki annak a paradoxonnak, hogy mi vagyunk az a véges-végtelen osztóerő, ami oszt. (Szimpatikus intuicionisták és a józanok, a kéreghez ragaszkodók.)

Az osztáshoz kell valaki, aki oszt, és kell valami, amit oszt.

K. A.: Felismerni, hogy valaki hogyan boldogul a tévedéseivel, hogyan teljesíti mégis a reális követelményeket, s ezeket hol valósítja meg a hibaforrások egyensúlyában.

Sz. L.: És hogy mik a tényleges forrásai, amelyeket letagad.

K. Gy.: A szellem primátusának paradoxona: a szellem primátusával szembe fordulok az atomizmussal. De az a szellem, ami az anyag mellett, vele szemben szellem, maga is atomizmus.

Sz. L.: Anyag nincs. (Modern fizika, a maya-gondolat komolyanvétele.) Az anyag az, hogy külvilág van, hogy ellenállás van. Erről viszont nem lehet újra visszatérni az atomizmusra. Az anyag ellenállás, mindig egzaktul megadható körülmények között. S így az ellenállás mint szellemi belügy (az anyag mint a szellem belügye) feloldható két döntő irányban:

1. az „ellenállás” szó értelmét megadja két korreláció: ellenállás és energia, ellenállás és aktivitás;
2. az ellenállás a teljes, gazdag szubjektivitás irányában feloldható és beleágyazható az érzékenység-dialektika és a kvalitatív végtelen kutatásába.

Az öröm eredeti végtelensége, örökkévalósága; ennek megszakadása az ellenállás.

Az öröm és boldogság a végtelen fedőnevei.

K. Gy.: A baaderi Anerkennung továbbosztása az ismert és az ismeretlen Isten problémájához vezet.

Az Istennek mint naturának a megismerése, az Isten-megismerés minimuma; amikor az Isten ismer meg engem önmagamban, amikor megméretek, akkor ismerem meg maximálisan a megismerést, akkor ismerem el.

K. A.: Véges és végtelen egymást ki-nem-zárása. (Törvény és szabadság viszonya; vö. Tábor Béla a szabadság atomista felfogása ellen.)

1947. X. 23.

Sz. L.: Ad osztás: osztás, osztóerő és végtelen kapcsolata.

Az összeadás a sorral és a sorosítással kapcsolatos.

Ha egy héttagú halmazra azt mondom, hogy „összes”, akkor ebben is jelen van a végtelen negatív módon.

Összeadni folyamatszerűen... nem az 5-7-9-stb. sor növelése értelmében... hanem az összeadás mint gátlás. Megakadályozni ezt a kapcsolódó, folytatódó folyamatosságot, egy pont, atom, semmi, fogalomszerű állomásban. ^t

Newton: az ideális pont mozgása ellenállás nélküli és a végtelenbe megy. Külön akadályozó erő kell, hogy megálljunk az 1+1-ben.

Ha az összeadást teljes körszerű és végtelen folyamatában tekintjük, akkor a már Platón által elemzett, Mach és Pikler által leírt folyamatnál vagyunk: a megismerés mint a várakozás leszűkítése, abban az értelemben, hogy a figyelem, az érzékelő észrevétel leszűkítése és koncentrálása.

K. Gy.: Megismerni annyi, mint „végére járni”.

Sz. L.: Ha megvan a tér, amiben lokalizálhatunk, akkor vannak meg az arányaink.

Az öröm a végtelen egyik fedőneve.

Milyen értelemben?

Az egészséges és a perverz-narkotikus öröm megkülönböztetése: az első gátlástalan, korlátlanul igent mond önmagára, önmagát térben és időben fokozni kívánja, korlátlanul ki akar terjedni és természetesnek tartja a végtelen kiterjedést; csak aktuális akadályai vannak – a második önmagát elszigeteli, az örömet lokalizálja és individualizálja.

A szenvedés az, aminek rögtön meg kell szűnnie.

A pont, a szám, a differenciaszerű elemek a matematikában és a megismerésben visszavezethetők a közvetlen tapasztalásra, a legnagyobb Gödel-féle sorra, és abban nyerik bizonyításukat és magyarázatukat.

Úgy, ahogyan az öröm fedőneve a végtelennek, úgy fedőnevei még: tér, lehetőség, szabadság.

Az a szó, hogy „önként” sincs meg a végtelen nélkül, mert a végtelen tagadása. Így az „önként” szó is fedőneve, csak negatív fedőneve a végtelennek. Ilyen értelemben beszélünk önkényes cselekedetről.

K. A.: A lét a végtelen fedőneve. Minden létezik. (Minden létező létezik?)

Sz. L.: „Minden” és „létezik”, „alle und existent” a matematikában.

„Adva van”: ebben a kifejezésben és helyzetben benne van minden elem. – Adva van funkcionálisan egy létezésminimum; egy koordinátarendszerben egy tetszőleges pont. Ebben minden benne van.

A csöndesen belépő, *állítólag semmit nem zavaró kifejezések tautologikus Umformungját* (átalakítását) beidegzetten kell tudnunk elvégezni. Látnunk kell a kifejezések közös nevezőjét, és azt, hogy pozitív vagy negatív értelemben használják-e a végtelent? Szellemi-ökonómiai szükség az, hogy nyelvi-matematikai alapon tudjuk követni a gondolat szerkezetét, a kihagyásokat és ellentmondásokat. – Az „adva van” beleépített tautológiáinak matematizálása. A folytonossághiány előre áttekintése „a számok terében”; tudjuk, hogy nem euklidészi térről van szó, de térről, tehát jelen van a végtelen. – Látni a fogalmak körét.

Minden szellemi létezés és létezés közösségi karakteréről.

Lelkiismeret, kutatás, teória csak közösségileg értelmes. Baader: Naturalizmus, humanizmus és teizmus csak közös nevezőn értelmesek. A létezés közösségi létezés. (Egy és tagolt egy.)

Döntő pont volna világosan elmondani, hogy a létezésnek mint a létezés jelének, hogy az embernek mint matematikusnak – a szakmatematikusnak és minden embernek mint matematikusnak – mi a szerepe az emberi közösségben!

Arról a kanti kérdésről van szó, hogy hogyan alkalmazható a matematika a valóságra. Transzformálni kell, igésíteni.

Milyen közösséget jelent az ember matematikus-léte? Használható, technizálható. t'

A matézis mint emberi közösségi funkció és akció; mint létezésfunkció.

Itt van a matematika-pedagógiai kérdés elvi ugrópontja; innen lehet áttekinteni. Mikor előttünk van egy matematikai ismeret rétegződése... olyan, mint egy idegen ország, ahol süketen halljuk, hogy emberek beszélnek, vitatkoznak, de nem értjük a feleletet, mert nem értjük a kérdést, mert nekünk nincsenek ott kérdéseink. Csak ott érthetünk, ahol kérdezhetünk, ahol kérdéseink vannak. Ahol megvan a lehetőségünk arra, hogy csodálkozzunk.

A matematika pedagógiájának és minden pedagógiának ez a váltópontja: hol és miért hiányzik bennem az az impulzus, hogy egy kérdés felmerüljön, hol, miért és hogyan szűnök meg csodálkozni?

Az „értem – nem értem és fárasztóan leperreg rólam” határszituációnak ez a megragadása.

1947. X. 28.

Sz. L.: *Vázlat egy logikai-matematikai tanulmányhoz:*

Grundlagenforschung, forráskutatás, axiomatika.

Reflexiók az utolsó 50 év halmazelméleti és axiomatikus vitáira.

Tudománytörténet, tudománykrízis és tudományelmélet a tudományosság fokán. A problémák általános kultúrfilozófiai kerete.

A polgári létforma karakterizálása mint Ding an sich-atomizmus, nihilizmus, árujelleg – ezzel szemben a matézis eredeti értelme mint egyetemes tudás.

Különböző irányú illusztráló felfejtése *a matematikai gondolkozással szembeni ellenállásoknak*. Törekvésünk az, hogy a különböző irányú ellenállásokat közös, egységes gyökerekre redukáljuk.

Ezeknek az ellenállásoknak minket mintegy privát érdeklő pontja, hogy matematikusok végzik az alapkutatást. Evvel kapcsolatban megvizsgálni, hogy kell-e, s ha kell, az 1x1-nél mennyivel több *szakmatematikai tudás* kell a döntő matematikai-axiomatikus kérdések tárgyalásához?

Freud: „Laienanalyse”. Még Freud a maga túlzott tekintélyével sem tudta keresztültörni az ellenállást azzal szemben, hogy orvosi diploma nélkül is lehet analizálni, sőt jobban!

Egész számok és a halmazelmélet.

A halmaz és a végeesség ellentmondásai.

A halmazelméleti kutatások tendenciája: a véges, statikus, atomisztikus, bábeli koncepció legradikálisabb s egyben utolsó mentési kísérlete.

A pont, a tér-idő, az egész számok, a pusztá létezés stb. kritikai értékelése.

Az alapfunkciók elemzése és ontológiai redukciója.

Nyelv, matézis, logika, empiria, intuíció és forma-formalizmus szük, élettelen, skolasztikus értelemben való használata az axiomatikában.

Identitás-, létezés-, minden-elemzés.

Karakterisztikus, hogy a dialektikus gondolatmotívumok irányzatként nem jelennek meg a matematikában.

Az élettellel szemben az élő.

Csodálkozunk azon, hogy nem találunk több *ellentmondást*. Az ellentmondások magyarázata. Az ellentmondásosság használhatóságának kettős magyarázata.

Poincaré: A logikai paradoxonok csapdájába csak finom egzaktság segítségével lépünk bele.

Valójában a logikai paradoxonokban benne élünk, egyáltalában nem kell igyekeznünk, hogy ne lépünk bele a csapdájukba.

K. A.: Miért utolsó mentési kísérlet a halmazelmélet?

Sz. L.: Mert a legradikálisabb, mert gondolati tárgyak atomizmusa. Fokozhatatlan, és most is aktív.

K. Gy.: Nietzsche: Az atomizmus a szubjektum-fogalom következménye.

Sz. L.: Az *izolált* szubjektum következménye. Nietzsche nem építi ki azt a szubjektum-fogalmat, amellyel dolgozik. Kiterjeszti, felbontja és szétbontja a szubjektivitást, megmutatja a szubjektumot mint erőcentrumot is, de gondolkozásának pozitív eredményeit nem foglalja

össze. Nemhogy az ő radikalizmusával nem, de egyáltalában nem foglalja össze. Megmaradnak óriási kifutásokként.